R. Simon

(1)

דענין שמחת יו"ט (כ)

(כשר לתמיד - כשר אור)

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה ח

מסורת השס

אמר מר ובית הלל אומרים אף מן המעשר. והלא דבר שבחובה הוא: בטופל. מתבר מעשר עם החולין ומכיח ופליגי אמוראי מילי טופלין: חזקיה אמר בהמה לבהמה. אם יש לו אוכלין הרבה ואין לו חגיגה מן החולין ומכיח לחגיגה מן המעשר ואם לא תורה אור

אלמא קסבר *חגיגת ארבעה עשר לאו דאורייתא אמר מר בית הלל אומרים מן המעשר אמאי דבר שבחובה הוא *וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין אמר עולא בטופל חזקיה אמר טופלין בהמה לבהמה ואין טופלין מעות למעות ורבי יוחנן אמר טופלין מעות למעות ואין טופלין בהמה לבהמה תניא כוותיה דחזקיה תניא כוותיה דרבי יוחנן תניא כוותיה דרבי יוחנן *מסת *מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין ומנין שאם רצה לערב מערב ת"ל *כאשר יברכך ה' אלהיך תניא כוותיה דחזקיה מסת מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין בית שמאי אומרים יום ראשון מן החולין מכאן ואילך מן המעשר ובית הלל אומרים *אבילה ראשונה מן החולין מכאן ואילך מן המעשר ושאר כל ימות הפסח יאדם יוצא ידי חובתו במעשר בהמה ביום טוב מ"ט לא אמר רב אשי דלמא אתי לעשורי ביו"ט *ואי אפשר לעשר ביום טוב משום סקרתא מאי משמע דהאי מסת לישנא דחולין הוא דכתיב *וישם המלך אחשורוש מס על הארץ: ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים ונדבות ת"ל *ושמחת בחגך לרבות כל מיני שמחות לשמחה מכאן אמרו חכמים *ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים ונדבות ובמעשר בהמה והכהנים בחטאת ואשם ובבכור ובחזה ושוק יכול אף בעופות ובמנחות ת"ל ושמחת בחגך מי

אמר מר בית הלל אומרים אף מן המעשר. הא דבר שבחובה הוא: בטופל. מתבר מעשר עם החולין ומכיח ופליגי אמוראי מילי טופלין: חזקיה אמר בהמה לבהמה. אם יש לו אוכלין הרבה ואין לו חגיגה מן החולין ומכיח לחגיגה מן המעשר ואם לא תורה אור

אלמא קסבר חגיגת ארבעה עשר לאו דאורייתא אמר מר בית הלל אומרים מן המעשר אמאי דבר שבחובה הוא *וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין אמר עולא בטופל חזקיה אמר טופלין בהמה לבהמה ואין טופלין מעות למעות ורבי יוחנן אמר טופלין מעות למעות ואין טופלין בהמה לבהמה תניא כוותיה דחזקיה תניא כוותיה דרבי יוחנן תניא כוותיה דרבי יוחנן *מסת *מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין ומנין שאם רצה לערב מערב ת"ל *כאשר יברכך ה' אלהיך תניא כוותיה דחזקיה מסת מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין בית שמאי אומרים יום ראשון מן החולין מכאן ואילך מן המעשר ובית הלל אומרים *אבילה ראשונה מן החולין מכאן ואילך מן המעשר ושאר כל ימות הפסח יאדם יוצא ידי חובתו במעשר בהמה ביום טוב מ"ט לא אמר רב אשי דלמא אתי לעשורי ביו"ט *ואי אפשר לעשר ביום טוב משום סקרתא מאי משמע דהאי מסת לישנא דחולין הוא דכתיב *וישם המלך אחשורוש מס על הארץ: ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים ונדבות ת"ל *ושמחת בחגך לרבות כל מיני שמחות לשמחה מכאן אמרו חכמים *ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים ונדבות ובמעשר בהמה והכהנים בחטאת ואשם ובבכור ובחזה ושוק יכול אף בעופות ובמנחות ת"ל ושמחת בחגך מי

[פסחים סט:]

[לעיל ז: ומ"מ]

[לעיל ז:]

[מיי' פוסקות זמנים ג, ד"ה אם עב]

[זבחים קט.]

[ויקרא כג]

[בכורות נח.]

[מיי' תוספות מגילה ח. ד"ה אין בין ותוספות ב"ק סב: ד"ה מי קחני ותוספות תפנית יב: ד"ה מאי]

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"י מהלכות קרבן פסח הלכה יג וס"ג מהלכות חגיגה הלכה י:

מד ב ג ד ה מיי' פ"ב מהלי' חגיגה הלי' ט:

מה ז ו מיי' שם הלי' ט [ומכ"ג מהלי' שבת הלי' יח]:

מו ח מיי' פ"ב מהלי' חגיגה הלי' י:

[שיין לעיל ז:]

מוסף רש"י

משום סקרתא. מיקרא שקורין מיל"ש שהשבע לבוא בשיקרא היה מוזה ל' ב' ג' ד' וכשיה יולא עשירי מוקרו בשיקרא עד שיהא מכר ומשבר לגבות מיר"ש (בכורות נח. מכמ"ר).

לרבות כל מיני שמחות. שלא בשר (כילה יט:).

מכאן אמרו חכמים ישראל יוצאין ידי חובתן בו'. לע"ג דמתוייב ותומה הוא (פסחים ט).

[דף כב.]

→

רבינו חננאל

אבל חגיגת ארבעה עשר אינה מן התורה ' ובבל"א מן המעשר ותא מקשינן אמאי ותא חגיגת פ"ר ווראי הוא מן התורה וכל דבר שבא מן חובה אינו בא אלא מן החולין ' ופריק שלא בטופל מעשר שני לחולין *) ' ובגא חזקי' ור' יוחנן לשרש רבריי חזקיה אמר טופלין בהמה לבהמה מי' טופלין בהמה של תבינה עם בהמה אחרת של מעות מעשר שני או של נדרים ונדבות ומפורש בתלמוד ארץ ישראל שזה שמעשל הוא מעשר שני אבל ביר"ם לא מי' חייבין משום סקרתא מפני שבשעה שמרבה המעשר מיקר העשיר במיקרא ואין מוקרין ביר"ם ' ואין טופלין מעות למעות מי' אין מוסיפין על מעות של תבלה מעות של נדרים שעליו אר מעות מעשר שני ומביא בהמה שמינה אר מר גדול ' ור' יוחנן

מזון לרבות כל מיני שמחות. שלא בשר (כילה יט:).

מכאן אמרו חכמים ישראל יוצאין ידי חובתן בו'. לע"ג דמתוייב ותומה הוא (פסחים ט).

[דף כב.]

→

[מיי' תוספות מגילה ח. ד"ה אין בין ותוספות ב"ק סב: ד"ה מי קחני ותוספות תפנית יב: ד"ה מאי]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אמאי וכו' כלו לאו קסיא כולו דכתם עמי פרק יד סימנים מדרכנה ג' כל מנה נקבה ומכני כדי נכבה הכולו הדין דמלי לעיתר מן המולין עולם סיל ולשני כלי אבל כל"ל לאחר מפרש דסדר"ל מדכמיב ומקריבו דהוי: (ב) בא"ר מיהם בלה אלא מן המולין כדפרי': (ג) ר"ה מוקפין וכו' מבמע ליה לחזקיה דהוי דבר שבחובה ממעשר לא ור' יוחנן בעמע ליים שיבא מולין מעשרה מם כל מלמד ואחד לפי סבנתו וכו' דאין מקדישין בהמה לבהמה ' תניא טוחיה דר' יוחנן מסת מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין ומנא לן שאמרה לערב מערב ת"ל באשר יברכך ה' אלהיך אפילו שוורים לכלומר מוסיף מעות על מעות ותניינה ' תניא טוחיה דחזקיה מסת מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין בש"א יום ראשון מן החולין מיכן ואילך מן המעשר ובב"א אבילה ראשונה מן החולין מיכן ואילך מן המעשר ' פי' אבילה ראשונה בהמה ראשונה שאתה אוכל בתב לא תראה אלא מן החולין ושאר כל ימות הפסח אדם יצא ר"ה במעשר בהמה ' אבל ביו"ט לא דלמא אתי לעשורי ואי אפשר לעשר ביו"ט משום סיקרא שנמצא כאובע ביו"ם ' ומסת מנא לן דלישנא דחולין הוא ומתיינן מסת מלשון מס כדכתיב וישם המלך אחשורוש מס על הארץ: מתני' ישראל יוצאין י"ח בנדרים ונדבות כו' ' ת"ר ושמחת בחגך לרבות כל מיני שמחות לשמחה מיכן אמרו ישראל יוצאין י"ח בנדרים ונדבות ובמעשר בהמה ' והכהנים בחטאת ואשם ובבכור ובחזה ובשוק יכול אף בעופות ובמנחות תלמוד לומר ושמחת בחגך ' מי

*) בגמי' ליתא זה וכן משמע מדברי רבינו בסמוך דסלקך לסברא זה מהיראלמי דהפלגה סוא ממפ"ש ודו"ק.

אמר מר טופלין מעות ואין טופלין בהמה לבהמה ' תניא כוותיה דר' יוחנן מסת מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין ומנא לן שאמרה לערב מערב ת"ל באשר יברכך ה' אלהיך אפילו שוורים לכלומר מוסיף מעות על מעות ותניינה ' תניא כוותיה דחזקיה מסת מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין מיכן ואילך מן המעשר ובב"א אבילה ראשונה מן החולין מיכן ואילך מן המעשר ' פי' אבילה ראשונה בהמה ראשונה שאתה אוכל בתב לא תראה אלא מן החולין ושאר כל ימות הפסח אדם יצא ר"ה במעשר בהמה ' אבל ביו"ט לא דלמא אתי לעשורי ואי אפשר לעשר ביו"ט משום סיקרא שנמצא כאובע ביו"ם ' ומסת מנא לן דלישנא דחולין הוא ומתיינן מסת מלשון מס כדכתיב וישם המלך אחשורוש מס על הארץ: מתני' ישראל יוצאין י"ח בנדרים ונדבות כו' ' ת"ר ושמחת בחגך לרבות כל מיני שמחות לשמחה מכאן אמרו חכמים *ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים ונדבות ובמעשר בהמה והכהנים בחטאת ואשם ובבכור ובחזה ובשוק יכול אף בעופות ובמנחות תלמוד לומר ושמחת בחגך ' מי

מ"ר מ"ר מ"ר

(2)

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פ"ל מהל' תגיגה הלכה ל:

מח ב מיי' שם פ"ב הלכה י:

מט ג מיי' פ"ז מהל' יו"ט הל' מז וסי' מהל' מעשה הלכה יד סמג לאוין עה טור"ש פ"ם סימן מקמו סעיף ל ב ומוסיף שם"ש מי' מד סעיף ו:

נ ד מיי' פ"ל מהלכות חגיגה הלכה [כ] יב:

נא ה מיי' פ"ב שם הלכה מ:

נב ו ז מיי' שם הל' ו:

רבינו חננאל

מי שחגיגה באה מהן יצאו אלו שאין חגיגה באה מהן רב אשי אמר מושבחת מי שיש בהן שמחת יצאו שעות ומנחות שאין בהם שמחה. ואי בחגך סיבעי ליה לכדרב דאמר רב חסדא בחגך ולא באשתך: [מתני'] מי שיש לו אוכלין מרובין ובנסים מועטין מביא שלמים מרובין ועולות מועטות נכסים מרובים ואוכלין מועטין מביא עולות מרובות ושלמים מועטין זה וזה מועט על זה נאמר מעה כסף שתי כסף זה וזה מרובים על זה נאמר איש כמתנת ידו כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך: גמ' שלמים מרובים מהיכא מיתי הא ליתי ליה אמר רב חסדא טופל ומביא פר גדול א"ל רב ששת הרי אמרו טופלין בהמה לבהמה מאי קאמר ליה אילימא הכי קאמר ליה הרי אמרו טופלין בהמה לבהמה אבל לא מעות למעות ולימא ליה אין טופלין מעות למעות אלא הכי אמר ליה הרי אמרו אף טופלין בהמה לבהמה כמאן דלא כחזקיה ודלא כרבי יוחנן וכי תימא אמוראי הוא דפליגי מתניתא לא פליגי והא קתני אכילה ראשונה מן החולין מאי אכילה ראשונה דמי אכילה ראשונה מן החולין אמר עולא אמר ריש לקיש הפריש עשר בהמות לחגיגתו הקריב חמש ביום טוב ראשון חזר ומקריב חמש ביום טוב שני רבי יוחנן אמר כיון שפסק שוב אינו מקריב אמר ר' אבא ולא פליגי כאן בסתם כאן במפרש האי סתם היכי דמי אילימא דליכא שהות ביום לקרב האי דלא אקרבינהו דליכא שהות ביום ואלא דלית ליה אוכלין האי דלא אקרבינהו דלית ליה אוכלין צריכא דאיכא שהות ביום ואית ליה אוכלין (*מבדקמא) לא אקרבינהו שמע מינה שיורי שיירינהו והבי נמי מסתברא דכי אתא רבין אמר ר' יוחנן הפריש עשר בהמות לחגיגתו הקריב חמש ביום טוב ראשון חזר ומקריב חמש ביום טוב שני קשיין אהדדי אלא לאו שמע מינה כאן בסתם כאן במפרש ש"מ איתמר נמי אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן לא

מי שחגיגה באה מהם יצאו אלו שאין חגיגה באה מהן. דתגיגה אלב כתיב בה לא ילין חלב חגי ומיהו חלב חגי (דף יז:) לא מפקינן ליה לפי המסקנא אלא מגזירה שוה דמדבר מדבר ומאי מכל מקום משמעות המקרא משמע חגיגה ולקמן מפקינן ליה ממדבר מדבר שמא אלשון דויחונו קא סמיך דמשמע חגיגה דאי ממדבר הוה אמינא עולה ושלמים כתיב מהם וליכא למימר אם כן לא יהו כתיב שלמי שמחה ממעשר רק על ידי מפילה כמו חגיגה דהא בספרי ילפינן ליה מגזירה שוה דכתיב בו שם במעשר וגם בהעולה (ממחות סב.) מדכר גזרה שוה שם שם לשלמים הקשה ה"ר אלחנן ליקף שמחה מהר מיבל דכתיב (דברים מז) וזבחת שלמים ומיהו ממעטינן עופות ומנחות וכן דרש רבי יהודה בן בתירא בספרא (דף קא.) ועוד אמאי לא מוקמינן קרא בבכר תולין דמיקרי שפיר שמחה ופירן דזלאי ילפינן מהר מיבל מה שמחה דלהלן שלמים אף כאן שלמים ובירושלמי ליכא אבל לא בעופות ומנחות דכתיב זבח בהר מיבל:

בחגך ולא באשתך • וס"ק דמפיק לה מדרשה ושמחת בחגך מי שחגיגה וכו' י"ל דתרוייהו שמעינן מינה דליכתוב בחג ומיהו מלינו למימר דפליג עליה ולא משמע ליה (ד) והא דאין טשלים נשים במועד מוקי טעמא כאיך דהתם:

מי שיש לו אוכלין מרובין • בירושלמי אמרינן עני וידו רחבה קורא לחי עליו לים במקום ידו עשיר וידו מעוטה מל זה נאמר כברכת ה' אלהיך עני וידו מעוטה על זה נאמר מעה כסף שתי כסף שתי כסף לין פחות ממעה כסף ולין פחות משתי כסף:

חזר ומקריב (*הוא) ביו"ט שני • פרש"י ואינו עובר משום כל פוסיף דלמאמנא אמר ותנופס אחוה חג חד יומא והוא חוגג שני ימים דהוה ליה תשלומין דלתשון דכל כסתם אסור כדמפרש ואזיל ולא שייך לאקשויי כיון דלא הוי חזי ברלתשון ליך הוה חזי בשני הואיל ומעינן ליה לר' יוחנן בסמוך תשלומין דלתשון דהוה חזי ברלתשון קריבן ביה האיל ואיכא שם הרבה להגיס שיקריבו אותן בכח אחת ומיהו ר"מ פירש בענין אחר וזהו לשונו אמר ריש לקיש הפרים עשרה בהמות לחגיגתו הקריב חמשה ביו"ט ראשון ומקריב חמשה ביו"ט אחרון ואמ"ג דאין מקריבין בהרים ובדבות ביו"ט האיל והלוי תחילת הפרשתן לחגיגה היתה מוכר להקריבן ביום טוב ורבי יוחנן אמר כיון שפסק שוב אינו מקריב הא דר' יוחנן כגון שהפרישן בסתם והקריב ויש לו שהות ביום לשלמים שאלו הנשאלים יקריבם ביום טוב אחרון כגון זה מוסר הבי נמי מסתברא דכי אתא רבין אמר רבי יוחנן דר' יוחנן דאמר לא מכל מקום משמע דלא אקרבינהו ועבדו נדרים ונדבות אבל נמר דבוס חוזר ומקריב כך פירש רבינו תגלאל ולאיתה לדבריו משמע בירושלמי דמכילמין הוי לפניו (ה) עשרה בהמות הקריב חמשה ביום טוב ראשון והמוסר מהו שיזרחה יום טוב אחרון רבי קריספא אומר איפפגון ר"יוסנן ורש לקיש חד אומר דוחה וחד אומר אינו דוחה ולא ידענן מאן אמר [דא ומאן אמר דא] אמר רבי זירא נפרש מניהון דרבנן מן מליהון דרבי יוחנן דו אמר מוקל מעות למעות דו אמר דוחה ריש לקיש דו אמר אדם מוקל בהמה לבהמה ואין אדם מוקל מעות למעות דו אמר אינו דוחה אמר רב אבא בר אבא אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן לא

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר דלא אקריבינהו בשם דליכא בשום ביום ולא דלים ליה אוכלין ליהא בלי דלא אקריבינהו משום דליכא ליה: (ב) רש"י ד"ה אילימא וכו' לבהמה אבל מעות: (ג) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (ד) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (ה) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (ו) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (ז) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (ח) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (ט) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (י) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (כ) רש"י ד"ה אילימא וכו' לבהמה אבל מעות: (ל) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (מ) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (נ) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (ס) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (ע) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (פ) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (צ) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (ק) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (ר) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (ש) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (ת) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (א) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (ב) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (ג) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (ד) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (ה) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (ו) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (ז) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (ח) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (ט) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (י) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (כ) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (ל) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (מ) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (נ) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (ס) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (ע) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (פ) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (צ) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (ק) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (ר) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (ש) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (ת) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (א) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (ב) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (ג) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (ד) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (ה) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (ו) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (ז) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (ח) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (ט) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (י) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (כ) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (ל) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (מ) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (נ) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (ס) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (ע) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (פ) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (צ) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (ק) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (ר) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (ש) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (ת) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (א) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (ב) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (ג) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (ד) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (ה) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (ו) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (ז) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (ח) ד"ה חזר וכו' לבהמה אבל מעות: (ט) ד"ה חזר וכו' דהתמנא אמר וכו' דבני תשלומין: (י) תוס' ד"ה בחגך וכו' ולא משמע ליה בחגך ולא כאיתך ואם דאין: (כ) ד"ה חזר

קליות. קלי מחטים ישנים: חוטפין מצה. מגביהין את הקערה בשביל תינוקות שישאלו. ואים דמפרש חוטפין מצה אוכלין מהר חה הלשון עיקר מדמיימי הא דר"ע בהדיה: חרוץ מערבי פסחים. כדי שיהו התינוקות ביום ולא בלילה בשעת הגדה: קסתא דמוריסא. מדה שמוכרין בה את המוריס: תמניתא. מדה שהיה בה ככר בטבריא: הות יתידה. על מנת להשמת רביעית: ובה משערין רביעית לפסח. שהיו ממלאין אותה ומנערין אותה לתוך אותה של עכשיו עד שהיא מליאה ומיט הנשארים בתחתיתה הן הן רביעית: ברום אצבעים. וברום חלי אצבע ורוחב חומש אצבע: ברבר בתא. נגדול שיש בטפח ארבע אצבעים מהן: אמה

רשב"ם

קליות. קלי מחטים ישנים דהדש אסור עדיין בגילה הראשון של פסח. ומקומות יש בפסרד שמייבשין חטים ישנים בתחבת על גבי האור ואוכלין אותם עם אגוזים בקיטות קטנה מפי רבינו שמואל החסיד וגם בתשנה מלינו קליות מחטים ישנים ושנויה במסכת תרומות (פ"ב משנה ג) אגב גרגלת דתנן שאה מרחמה שהורה שנפלה לפחות ממאה חולין טמאין חירום ומיסרף רבי אליעזר אומר מעלה[א] ומאכל נקודים או קליות או חלש במי פירות: חוטפין מצה. מגביהין את הקערה בשביל תינוקות שישאלו ואים דמפרש חוטפין מצה אוכלין מהר שני לשונות הללו פירש רבינו. ויש גורסין מצות מגביהין את הקערה שיש בה מצה ומרור וז' תבשילין. ולי נראה חוטפין מסלקין את הלחם מיד התינוקות שלא יהו ישנים מתוך מאכל הרבה כדרך התינוק אחר אכילתו ושוב לא ישאלו אכל עכשיו כשחוטפים מהן לא ישנו ושאלו כלומר לא ישנו שלא אכלו כדי שבעו ושאלו בשביל התינוקות שלא עושין הרגלת לתינוקות כדלקמן*). וכן מוכח לשון המוספתא* דתניא רבי אליעזר אומר חוטפין מצה לתינוק כדי שלא ישן רבי יהודה אומר מזמן אפילו לא אכל אלא חצרת אחת ולא טיבל אלא פרפרת אחת חוטפין מצה לתינוק כדי שלא ישן כלומר גחלין. ורבינו פי' שכן עיקר אותו הלשון שפירשתי חוטפין ממהרין לאכול מדקתני הא דר"ע בתרה ואיכא למימר דאגב גרגלת דקאמר כדי שלא ישן קא מייתי נמי לשא עובדא דר' עקיבא דתיש שלא ישנו ומרי מילי דיהבו רבי אליעזר מירי לתינוק מן התינוקות אחר שאכלו מעט כדי שלא ישנו ור"ע מירי שצריך למהר לעשות הסדר ערב ישנו: חרוץ מערבי פסחים. כדי שישנו את התינוקות ביום ולא בלילה בשעת הגדה. מ"ר כשמעכבין עד הלילה לאחר שהמשיך ישנים התינוקות: אנשים בראוי להם ביין. גמ' קאמר לה: קיסתא דמוריסא. מדה שמוכרין בה המוריס: ובה משערין רביעית של פסח. שממלאין אותה ומתלקין אותה לתרבע טוטות לוג ארבע רביעיות: תמניתא. מדה והיינו מומן ועוכלא דמסכת סוטה (דף מ:): הות יתידא על דא. שמנמת: ובה משערין רביעית של פסח. שהיו ממלאין אותה ומנערין לתוך אותה של עכשיו עד שהיא מלאה ומיט הנשארים בתחתיתה היא רביעית: [רביעית] של תורה. כגון רביעית יין של מיר הלכה למעשה מפיני (סוטה דף ג.) ורביעית דם הנפה מעני מתים דנפקא לן מקרא (מיר דף לח.) וכגון רביעית שמן לרקיקי מיר דאיכא דיליף לה מקרא מנגעים (דף פט.). ומדת חלב הכלי בריבוע הוי אצבעים אורך על אצבעים רוחב ברום אצבעים וחלי אצבע ומומם אצבע ומגלה לן במתקוה: כדתניא ורחץ במים את כל בשרו במים במי מקוה. מים המיוחדים שנקוו מתחלה מעצמן מדלא כתב במים למעוטי שאובין דאחל הטמא ומיימי וטבילי: כל בשרו. מדלא כתב בשרו משמע שכל גופו עולה בהן שאינו נראה אלא כולו מכוסה בהן: את כל בשרו. משמע כל בשרו כאמה (שרוכין ד:).

*) [דף קיד: קטז:]

*) פוסה מה. ע"ש דלמתא רבי עקיבא

ס"ל ר' שרשאן

ס"ל כרי שישאל

[תוספתא יומא ע"ד ה"ב]

רשמרת אתה ובריתך בטח ששמרתם הש"ל

גליון הש"ס

נבריא אין שמחה אלא ביין · עי' ב"ר ס"ח סימן ומקיש ונס"ש ס"ב דגילה:

[ני' הערוך קיסתא]

ס"ל ברבר בתא עיכומן ד: יד. יומא לא. מגיגה יא. מוכה ו.

מוסף רש"י

חוטפין מצות. שאלה לגרות מנעות יום כדי לסבב מהר (מגל ג).

אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזבחת שלמים וגו'. ופע"ג מפר. דהלי קלי כהר נרוחם ונהר עינל כתיב. מיהו גרגלים שמחה מעיסה ושמחה בתנך (סוכה מב:).

שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים. בשרו כמים משמע שיעבר בשרו למים (ריש מכ.).

במים במי מקוה. המיוחדין משמע ומפ"ע דאלו מים, מלגה בשיר מים (ערוכין ד:) מי: במים מים מחוברים יחדיו (שם יד:) מי: במים מקוה בפס"ם משמע מים המיוחדים, לפקוני שארץ, ומיהו מים מים לא נרע מלמאיר מב ויקרא עו) מים מים מכל הבאר מעמאין לא מים מים בטבו, ומיהו מים המיוחדין במקוה, מפ"ש שמן גשמים (ערוכה יא).

את כל בשרו. משמע כל בשרו כאמה (שרוכין ד:).

עין משפט נר מצוה

נט א ב מיי' פ"ז מהל' מלה הלכה ג סמג עשין מח טוש"ע ס"ח סי' תפב סעיף ה:

ס ג מיי' פ"ו מהל' י"ט הל' ז סמג לאוין עה טוש"ע ס"ח סימן תקכ"ט ס"ב:

ג' [מיי' פט"ו מהל' גניבת נפש הל"ד ופ"ו מהל' בכורים הל' טון]: סא ד מיי' פי"ח מהל' לאסורי ביאה הלכה טז ופ"א מהל' מקוואות הל' יב סמג לאוין קיא ועשין רמח עור שו"ע יו"ד סי' רלא ס"ל:

סב ה מיי' פי"ח מהל' אס"ב שם ופ"ד מהל' מקוואות הלכה ה סמג לאוין קיא ועשין רמח עור ש"ע יו"ד סי' רלא ס"ל:

רבינו חננאל

מחלק לתינוקות קליות האגוזים כדי שישאלו וכן היה רבי מרשון עושה: תניא רבי אליעזר הגדול אומר חוטפין מצה בליל הפסח בשביל התינוקות שלא ישנו וישאלו אמרו על רבי עקיבא מימיו לא אמר הגיע עת לעמוד בבהמ"ד חרוץ מערבי פסחים ועדב יום הכפורים בע"פ בשביל תינוקות כדי שלא ישנו ועדב יוה"כ כדי שיאכילו את בניהם ת"ר יחייב אדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל שנא' ושמחת בחגך במה משמחים ביין רבי יהודה אומר אנשים בראוי להם ונשים בראוי להן אנשים בראוי להם ביין ונשים במאי תני רב יוסף בבבל בבגדי צבעונין בארץ ישראל בבגדי פשתן מגוהצין תניא רבי יהודה בן בתירא אומר בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלהיך ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא ביין שנאמר ויין ישמח לבב אנוש אמר רבי יצחק קסתא דמוריסא דהוה בציפורי היא הות כמין לוגא דמקדשא ובה משערין רביעית של פסח אמר רבי יוחנן תמנייתא קדמייתא דהוה בטבריא הות יתידה על דא ריבעא ובה משערין רביעית של פסח א"ר חסדא רביעית של תורה אצבעים על אצבעים ברום אצבעים וחצי אצבע וחומש אצבע כדתניא ורחץ במים את כל בשרו ישלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים במי מקוה את כל בשרו מים שכל גופו עולה בהן ובמה הן אמה

תורה אור

קליות ואגוזים בערב פסח כדי שלא ישנו וישאלו אמרו עליו על רבי עקיבא שהיה מחלק קליות ואגוזים לתינוקות בערב פסח כדי שלא ישנו וישאלו תניא רבי אליעזר אומר חוטפין מצות בליל פסחים בשביל תינוקות שלא ישנו תניא אמרו עליו על ר' עקיבא מימיו לא אמר הגיע עת לעמוד בבהמ"ד חרוץ מערבי פסחים ועדב יום הכפורים בע"פ בשביל תינוקות כדי שלא ישנו ועדב יוה"כ כדי שיאכילו את בניהם ת"ר חייב אדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל שנא' ושמחת בחגך במה משמחים ביין רבי יהודה אומר אנשים בראוי להם ונשים בראוי להן אנשים בראוי להם ביין ונשים במאי תני רב יוסף בבבל בבגדי צבעונין בארץ ישראל בבגדי פשתן מגוהצין תניא רבי יהודה בן בתירא אומר בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלהיך ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא ביין שנאמר ויין ישמח לבב אנוש אמר רבי יצחק קסתא דמוריסא דהוה בציפורי היא הות כמין לוגא דמקדשא ובה משערין רביעית של פסח אמר רבי יוחנן תמנייתא קדמייתא דהוה בטבריא הות יתידה על דא ריבעא ובה משערין רביעית של פסח א"ר חסדא רביעית של תורה אצבעים על אצבעים ברום אצבעים וחצי אצבע וחומש אצבע כדתניא ורחץ במים את כל בשרו ישלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים במים מקוה את כל בשרו מים שכל גופו עולה בהן ובמה הן אמה

*) סוכה מה. ע"ש דלמתא רבי עקיבא

הגהות הב"ח

(א) בגמרא חוטפין מצה בגליל פסחים כשביל תינוקות (שלא ישנו) תפ"מ · וכ"ב לפי קמא דרש"י לא גרסינן ליה: (ב) תוס' ד"ה רביעית וכו' וכן חסכה נמים ויעלה רביעית הלוג ביום רביעית כמצה הלך המולה ומן הסרים ופעמים יוסר מלך אחד מכ"ד והם ג' אצבעות חלק על חומשן והשלך העשירים ישארו שלשה עשר חומשן וחלי והם אצבעים וחלי וחומש אצבע לו קח רביעים והם י"ח אצבעים והשלך הרביעי ישארו י"ג אצבעות וחלי וטול החמישים (ג) מהרי"ו. קחה רובע וכבה השלך וחלק החמישי קח ולך לו השלך עשירית המים ישארו ל"ו יעלה ב' סאין לכל טפח ולג' אצבעות סאה וחלי השלך מג' אצבעות העשירית כאשר השלכנו מן המים(ד). ולפי תלמוד שלנו החשבון מכון אבל על גירסת ירושלמי דקאמר אצבעים על אצבעים ברום אצבע ומחצה ושלש אצבע וכן עשה הפייט ועל נובה חסר שתים מאצבעים והכל ל' קשה כי לפי שיעור המקוה אינו מכון וי"ל דבירושלמי איירי באצבעות גסות והכא במדברים ואצבעים וחלי וחומש הם י"ג שתותים וחומש שתות כלו לירושלים נכנס הכל בי"ג שתותים ורביע שתות שהם אצבעים חסר שתות ונשאר רביע שתות בתלמוד שלנו יתר וכמו כן כתיב לפנינו מרוחב כי בתלמוד שלנו מיירי במרובעות וירושל' בעגולות כמו שיסד הפייט הכוס סובב אצבעים על אצבעים סובב (ה) ממעט עגול ואצבעים על אצבעים עגולות עולה לאצבעים על אצבעים [אצבע] וחלי דמרובע יתר על העיגול רביע ואצבעים על אצבעים מרובעות מדבריות נכנסות באצבעים עגולות גסות ויש בעגולות יותר ד'שתותי שתות שהוא אחד מתשעה הסר ממנו רביע שתות הנשאר

מיעגל
אצבעים
אצבע
אצבע
אצבע

שכח בנין הלכות סוכה שלמה

בקל יוכל לקיים באופן דלא יגיע לו שום צער והפסד, דהא יכול לטחון הכזית מצה דיהיה דק כקמח ואח"כ יערב הקמח במים צוננים או לערבו בטייא אפילו חמין, אך דיהיה חום דכלי שני, ויוצא בהם ידי חובת מצה, דהא קיי"ל דיוצאין ברקיק השרוי שלא נימוח. ומיהו אפשר דכיון דנטחן המצה לקמח ויערבו במים הוי כנימוח דאין יוצאין בו וצ"ע בזה'.

ומיהו קצת יש מקום להביא ראיה דאינו מחוייב להכניס עצמו בחולי וצער הגוף בשביל מ"ע ואף דלא יגיע סכנה מזה, מהא דמבואר בשו"ע או"ח סי' תרנ"ו דאינו מחוייב ליתן כל ממונו בשביל מ"ע, ואפשר דיש ללמוד מזה דה"ה דאינו מחוייב להכניס עצמו בצער וחולי בשביל מ"ע, דהא צער הגוף וחולי עדיפא לאנשי מממונא, דהא קי"ל בב"ק (צ"ג) דאם אומר שבור את כדי ע"מ לפטור פטור, ואלו בצער הגוף תנן דאם אומר הכני פצעני אפי' באמר ע"מ לפטור חייב. ודעת הרא"ש שם והטור בח"מ סי' תכ"א סי"ח דאפי' בצער הגוף בלבד ג"כ לא מחיל אינש, וא"כ הדבר נלמד במכ"ש. ומיהו לדעת הרמב"ם שהובא בב"י דדוקא על ראשי אברים אין אדם מוחל אינו ראיה. וגם לדעת הרא"ש והטור ג"כ יש לדחות ראיה זו בכמה גווני ודו"ק:

שוב מצאתי בבשמים ראש בסי' צ"ד שנשאל ע"ז אם חולה שאין בו סכנה חייב לאנוס את עצמו ולאכול מצה ומרור, והביא ג"כ ראיה מהמשנה דחולה ומשמשיו דלא תני מצטער דהוא רבותא יותר, אלא וודאי דתני חולה למילף מיניה לעלמא דהתורה לחיים ניתנה ואין זה דרכי נועם עכ"ל שם. ואמנם לענ"ד אין משם שום ראיה כלל דהא כבר תי' הגמ' דמשו"ה תני חולה לאשמעינן דגם משמשיו פטורים, וא"כ אינו ראיה

ואכן לענ"ד נראה פשוט דכל כגון זה תליא בהרגשה שמרגיש החולה בעצמו שאפשר שיזיק לו אם יאכל הכזית מצה ומרור, או אם ילך לסוכה, אז אינו רשאי להחמיר על עצמו. וכן אפילו אם החולה אומר דמרגיש בעצמו שלא יזיק לו, אך דרופא בקי אומר דאפשר דיזיק לו, ג"כ שומעין לרופא ואינו רשאי להחמיר על עצמו ולקיים המצוה, דלא חמיר ממצות עינוי של יוה"כ דהוא מ"ע שיש בו כרת, מ"מ קי"ל דמאכילין אותו ע"פ עצמו או ע"פ בקיאין. ואף דהתם מיירי בחולה שיש בו סכנה, מ"מ פשוט דיש ללמוד משם לענין מ"ע גרידא אף בחולה שאין בו סכנה כנ"ל פשוט:

ודע עוד דנ"ל דהא דקי"ל דהולכי דרכים ושומרי פירות פטורים מן הסוכה, היינו דאינן מחוייבין לחזור אחר סוכה ויכולים לאכול בדרך תחת כיפת הרקיע, וכמו שדרכן בכל ימות השנה שאוכל בעת שהוא הולך בדרך ואינו נכנס לבית. אבל אם א"א לו לאכול בדרך וע"כ צריך לכנס לבית ולאכול, אז נראה דמחוייב לחזור אחר סוכה, דבכה"ג לא שייך למפטריה מצד תשבו כעין תדורו:

ודע דלכאורה פשוט דהא שכתב הכלבו והרב בהג"ה דבלילה הראשונה מצטער חייב בסוכה, היינו כזית ראשון שחייב מצד דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות. אבל אם כבר אכל כזית בסוכה ורוצה לאכול עוד או דצריך לישן, פשוט דדמי לשאר הלילות בזה ופטור מצד מצטער דהא מצות לילה הראשונה כבר יצא בכזית אחד.

ואמנם אני מסתפק בזה לפי מה ששמעתי מכבוד

בקל יוכל לקיים באופן דלא יגיע לו שום צער והפסד, דהא יכול לטחון הכזית מצה דיהיה דק כקמח ואח"כ יערב הקמח במים צוננים או לערבו בטייא אפילו חמין, אך דיהיה חום דכלי שני, ויוצא בהם ידי חובת מצה, דהא קי"ל דיוצאין ברקיק השרוי שלא נימוח. ומיהו אפשר דכיון דנטחן המצה לקמח ויערבו במים הוי כנימוח דאין יוצאין בו וצ"ע בזה.

ומיהו קצת יש מקום להביא ראיה דאינו מחוייב להכניס עצמו בחולי וצער הגוף בשביל מ"ע ואף דלא יגיע סכנה מזה, מהא דמבואר בשו"ע או"ח סי' תרנ"ו דאינו מחוייב ליתן כל ממונו בשביל מ"ע, ואפשר דיש ללמוד מזה דה"ה דאינו מחוייב להכניס עצמו בצער וחולי בשביל מ"ע, דהא צער הגוף וחולי עדיפא לאנשי מממונא, דהא קי"ל בב"ק (צ"ג) דאם אומר שבור את כדי ע"מ לפטור פטור, ואלו בצער הגוף תנן דאם אומר הכני פצעני אפי' באמר ע"מ לפטור חייב. ודעת הרא"ש שם והטור בח"מ סי' תכ"א סי"ח דאפי' בצער הגוף בלבד ג"כ לא מחיל אינישׁ, וא"כ הדבר נלמד במכ"ש. ומיהו לדעת הדמב"ם שהובא בב"י דדוקא על ראשי אברים אין אדם מוחל אינו ראיה. וגם לדעת הדא"ש והטור ג"כ יש לדחות דאיה זו בכמה גווני ודו"ק:

שוב מצאתי בבשמים ראש בסי' צ"ד שנשאל ע"ז אם חולה שאין בו סכנה חייב לאנוס את עצמו ולאכול מצה ומרור, והביא ג"כ ראיה מהמשנה דחולה ומשמשיו דלא תני מצטער דהוא רבותא יותר, אלא וודאי דתני חולה למילף מיניה לעלמא דהתורה לחיים ניתנה ואין זה דרכי נועם עכ"ל שם. ואמנם לענ"ד אין משם שום דאיה כלל דהא כבר תי' הגמ' דמשו"ה תני חולה לאשמעינן דגם משמשיו פטורים, וא"כ אינו דאיה דגם בעלמא חולה פטור ואדרבה מדלא אמרינן רק הך נפקא מינה בין חולה למצטער משמע דלענין שאר מצות חולה ומצטער שוין. וגם מש"כ עוד שם בספד הנ"ל דיש סברא לפטור כל חולה ממ"ע מצד דהעוסק במצוה פטור מן המצוה, תמהני, מה שייך בחולה עוסק במצוה דהא אינו טרוד בשום מצוה כלל. וגבי משמשי החולה שפיד שייך דפטירי מצד העוסק במצוה, דכיון דהחולה פטור מן הסוכה ואוכל וישן בביתו, ממילא גם משמשיו פטירי מצד שהם עסוקים במצות ביקוד חולים ולשמש את החולה ואינם רשאים להפרד מאתו ולילך לסוכה, אבל בחולה עצמו לא שייך זה.

ואכן לענ"ד נראה פשוט דכל כגון זה תליא בהרגשה שמרגיש החולה בעצמו שאפשר שיזיק לו אם יאכל הכזית מצה ומרור, או אם ילך לסוכה, אז אינו רשאי להחמיר על עצמו. וכן אפילו אם החולה אומר דמרגיש בעצמו שלא יזיק לו, אך דרופא בקי אומר דאפשר דיזיק לו, ג"כ שומעין לרופא ואינו רשאי להחמיר על עצמו ולקיים המצוה, דלא חמיר ממצות עינוי של יוה"כ דהוא מ"ע שיש בו כרת, מ"מ קי"ל דמאכילין אותו ע"פ עצמו או ע"פ בקיאין. ואף דהתם מיירי בחולה שיש בו סכנה, מ"מ פשוט דיש ללמוד משם לענין מ"ע גרידא אף בחולה שאין בו סכנה כנ"ל פשוט:

ודע עוד דנ"ל דהא דקי"ל דהולכי דרכים ושומרי פירות פטורים מן הסוכה, היינו דאינן מחוייבין לחזור אחר סוכה ויכולים לאכול בדרך תחת כיפת הרקיע, וכמו שדרכן בכל ימות השנה שאוכל בעת שהוא הולך בדרך ואינו נכנס לבית. אבל אם א"א לו לאכול בדרך וע"כ צריך לכנס לבית ולאכול, אז נראה דמחוייב לחזור אחר סוכה, דבכה"ג לא שייך למפטריה מצד תשבו כעין תדורו:

ודע דלכאורה פשוט דהא שכתב הכלבו והדב בהג"ה דבלילה הראשונה מצטער חייב בסוכה, היינו כזית דאשון שחייב מצד דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות. אבל אם כבר אכל כזית בסוכה ודוצה לאכול עוד או דצריך לישן, פשוט דדמי לשאר הלילות בזה ופטור מצד מצטער דהא מצות לילה הראשונה כבר יצא בכזית אחד.

ואמנם אני מסתפק בזה לפי מה ששמעתי מכבוד הגאון האמיתי המפורסם מו"ה יוסף נ"י מפ"ק ווילנא שעלה בדעתו ליתן טעם על התורה דפטרה מצטער מן הסוכה, משום דעומד כנגדו מ"ע דשמחת יו"ט דכתיב ושמחת בחגך דמצוה לשמוח ביו"ט, ואם יצטער עצמו ויאכל בסוכה או דיישן בסוכה יבטל למ"ע דשמחה, ומ"ע דשמחה חמיר שכן מרובה מצוותו דנוהג בכל המועדים, ועוד דנוהג גם בנשים, ואף למ"ד דנשים פטודות משמחת יו"ט, מ"מ מוטל על הבעל לשמחה או באלמנה במי ששרויה אצלו וכדאיתא בקדושין (דף ל"ד), ואתי עשה דשמחה דנוהג בכל ודחי לסוכה שאינו נוהג בנשים ולפיכך פטרה התורה

י. בגדר נימוח לענין מצה, ראה ביאור הלכה סי' תס"א סע' ד'.

דשמעה קליה ביממא. וכגילה משמיעין קולם למרחוק ומזמר מבעוד יום ולא נקט בגילה משום דמשמשו ביום:

כי לא בדק אימר מאתמול הואי. וא"ת והא גילה דבר שיש מקורין (ה) א"כ ספקא להומרא ו"ל דשאני הכא משום דגם כי סבגא מחרעא שביה דיולדת ביום יותר מבגילה: **לומר** לך שיעורו של זה לא כשיעורו של זה. פירש רש"י דאי לא כתב שאור הייתי אומר דיו לבא מן הדין להיות כגדון ודוקא בכבוסתא וא"ת מנגן השיער תמן בכבוסתא אימא בגילה לא בשיעור אחר מכולה לא בשיעור בגילה מלא זה לא נקיים פירוש ("אחר) הואיל ודעבא השיעורו של זה לא בשיעורו של זה נקיים ליה שיעורו כדאשכחת בעלמא גבי יום כפור (יומא דף עט: וסס) דהוי בכבוסתא":

דאמר רבי זירא פתח הכתוב בשאור וסיים בחמץ וכו' ובית הלל סברי ילפינן ביעור מאכילה. ואם תאמר למה ליה לריכותא דלעיל הא ידענא שפיר [דחמץ] בכזית מהכא וי"ל שלא תבעה לומר הואיל וחלקן הכתוב בשני לאוין ולא ירמה לך ("שאור) ולא ירמה לך ("חמץ) ודלא אין שיעורן שוה דזה בכבוסתא וזה בכזית קמ"ל הלריכותא וא"ת הואיל ואית להו הלריכותא למה להו דר' זירא י"ל לא הייתי מפיק כרת אלא בחמץ דכתיב ביה כרת: בעפר

לענין ביעור בית שמאי סברי לא ילפינן ביעור מאכילה ובית הלל סברי ילפינן ביעור מאכילה אתמר נמי א"ר יוסי בר חנינא מחלוקת לענין ביעור אבל לענין אכילה דברי הכל זה וזה בכזית תניא נמי הכי °ולא יראה לך (*שאור) ולא יראה לך (*חמץ) זהו מחלוקת שבין בית שמאי וב"ה שב"ש אומרים שאור בכזית וחמץ בככותבת וב"ה אומרים זה וזה בכזית: השוחט חוה ועוף ביו"ט וכו': השוחט דיעבד אין לכתחלה לא אימא סיפא וב"ה אומרים לא ישחוט מכלל דת"ק סבר ישחוט הא לא קשיא לא ישחוט ויכסה קאמר אימא סיפא ומודים שאם שחט שיחפור בדרך ויכסה מכלל דרישא לאו דיעבד הוא אמר רבה הכי קאמר השוחט שבא לימלך כיצד אומר לו ב"ש אומרים אומר לו שחוט חפור וכסה ובית הלל אומרים לא ישחוט אא"כ היה לו עפר מוכן מבעוד יום רב יוסף אמר ה"ק השוחט שבא להמלך כיצד אומר לו ב"ש אומרים אומר לו לך חפור שחוט וכסה וב"ה אומרים לא ישחוט אא"כ היה לו עפר מוכן מבעוד יום א"ל אביי לרב יוסף לימא מר ורבה בדרבי זירא אמר רב קא מפלגיתו דא"ר זירא אמר רב *"השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר °ושפך את דמו וכסהו בעפר עפר לא נאמר אלא בעפר מלמד שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה דמר אית ליה דרבי זירא ורבה לית ליה דרבי זירא א"ל בין לדידי בין לרבה אית לן דרבי זירא ודבא בהא קא מפלגינן רבה סבר אי איכא עפר למטה אין אי לא לא חיישינן דלמא ממליך ולא שחוט ולדידי (*אדרבה) הא עדיפא דאי לא שרית ליה אתי לאמנועי משמתת יום טוב: ומודים שאם שחט שיחפור בדרך ויכסה: אמר רבי זריקא אמר רב יהודה °והוא שיש לו דקר נעוץ מבעוד יום והא קא עביד כתישה אמר רב חייא בר אשי אמר רב בעפר

יעשה אם יטמוט אם לאו הואיל ואין לו עפר מיתות ב"ש אומרים כו': רב יוסף אמר כו'. ולקמיה מפרש במאי קמפלגי רבה ורב יוסף אליבא דב"ש: בעפר. משמע שהוא נגלל וטמון בעפר קודם הכסוי: וכסהו עפר. הוי משמע דלא קפיד אלא אכסוי: אית לן דר' זירא. ובעינן עפר למטה והכי קאמר רבה אם יכולין לומר לו שחוט מיד שיש לו כבר עפר למטה שריון ליה לאכל אם לאו גרעינן לומר לו: דלמא. לאחר הפירה ממליך ולא שחיט ונמלא שמופר נחנם: הא עדיפא. דלא תגזול הכי: והא קא עביד כתישה. לרב יהודה פריך דאמר והוא שיש לו דקר נעוץ אלמא דטעמא דממתין לאו משום דאמי אם לא תעשה כל מלאכה אלא משום דבבר הפור ועומד הוא והא קא עביד כתישה שעדיין רגבים מדוכנקים הם ואינן ראוין לכסוי אלא אם כן כותשן וכותש תולה דטותן הוא* ומלאכה היא: והא

דשמעה קליה ביממא עבד רב מרי עזבדא "עד שתין בתי ואי איכא נהרא לא עברא ואי איכא מברא עברא ואי איבא מיצרא לא עברא הוה עובדא ועברא אמיצרא במאי אוקימתא בדספנא מארעא מאי אירא בדק כי לא בדק נמי כי °לא בדק אימא מאתמול הואי אי הכי כי בדק נמי אימא יצתה רובה וחזרה היא וכדר' יוחנן דרבי יודנן לא שביח ואמר רבי יוסי בן שאול אמר רב 'האי תומא שחיקא סכנתא לגלויא: בית שמאי אומרים שאור בכזית: *מאי מעמייהו דב"ש א"כ לכתוב רחמנא חמץ ולא בעי שאור ואנא אמינא ומה חמץ שאין חמוצו קשה בכזית שאור שחמוצו קשה לא כל שכן שאור דכתב רחמנא למה לי לומר לך שיעורו של זה לא בשיעורו של זה ובית הלל צריכי דאי כתב רחמנא שאור הוה אמינא משום דחמוצו קשה אבל חמץ דאין חמוצו קשה אימא לא צריכא ואי כתב רחמנא חמץ משום דראוי לאכילה אבל שאור שאין ראוי לאכילה אימא לא צריכא ובית שמאי לית להו דדבי זירא דאמר רבי זירא פתח הכתוב בשאור וסיים בחמץ לומר לך זהו שאור זהו חמץ לענין אכילה כולי עלמא לא פליגי כי פליגי

[מגילה ב:]

[מגילה ב:]

[מגילה ב:]

מסורת השס"ם

עין משפט נר מצוה

והא קא עביד גומא. ומייב משום בנין: פטור עליה. כדמפרש בעפר תיחוה והא קא עביד גומא · דימה דמשמע דשייך טעמא בפ"ק דמגיגה* לכיון דליכו צריך אלא לעפרה ולא לגומא נומא לא בעפר תיחוה ובשבת פרק כירה (דף נפ· [דף י.]
מיכו בוזה ולא מורם אלא מקלקל וכל המקלקלים פטורים*: מאן ר"ש אמרי' לא מוזמנין ביצה בחול (*רב) אמר גזרה שמא יזמין דבר שמיה. דקאמר שאפר כו' דמשמע דיהיב טעמא למילתיה דרמן (*ור' זירא) אמר גזרה שמא יזיז עפר ממקומו* מאי לעניין: שהוסק מערב י"ט. מאמתול דעמיה עליה לכל מילי: אבל הוסק ביו"ט. דליכא למימר דעמיה עליה מאתמול אסור: ראם ראוי לצלות בו ביצה. שיש עדיין רמץ מס: מותר. דמאתמול בעתים עליה היו מוכנים להסק ולבשל ולצלות ומותרו בשמשיו זה ואיירי דהוי להפוכי ביה מידי לצלייא ביצה שקיל ליה נמי ומנח ליה על הדס: הכנים עפר. הרבה במקום אחר לצורך גחתו או לצורך מרכבתו לשוחטן בהן מותר לכסות בו בכל זמן שהוא לבור דעמיה עליה לכל צרכיו: מכנים אדם מלא קופתו עפר. בשתים ותמנו במקום אחר ועושה בה כל צרכיו ולא אמרינן בשלה לה לגבי קרקע הבית אידי דחוטרא: והוא שיחד לה כו'. ולא שמעה דמוכחא מלתא דלצרכיו קא בעי לה. ובעפר תיחוה קאמר שאיני ממוסר לא תפירה ולא כתיבה אלא הכנה: כדי. פפק היה פפק בהמה: אין שוחטין אותו ביו"ט. משום דשמא היה הוא וצריך כסוי והוא איני יכול לכסותו ביו"ט כדקתני: ואם שחטו אין מכסין את דמו. דשמא בהמה הוא ואין בו מלוא כסוי ואין ממלטלין העפר לכך: ואם איתא. דיש עפר שמוכן לכל צרכי אדם אפי' הוא בהמה לכסייה: כדרב יהודה. אם הכנים קופת עפר: ה"ג ולטעמיך לכסייה בדקר נערץ או באפר כירה. דהא בהדיא תנא בתנאי' דמוכן הוא: אפילו ודאי נמי. דהא כב"ה קי"ל דאסרי ואפילו דיעבד בלא דקר נעוץ: לא מבעיא קאמר. הא דנקט כו' אין שחטין כל שכן היה גמורה הטעמה כסוי והוא איני יכול ולרבותא דשמעינן כו' ולא מיבעיא ודאי: והא

[דף י.]

שבת פג: תגיגה י.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בספר וכו' כשמגביה ספר ביצה הגומא:

שבת כ.

תולין עפ: פג: [כלומרים ס"ב ע"ב]

"בעפר תיחוה והא קא עביד גומא כדר' אבא *דאמר ר' אבא "החופר גומא בשבת ואינו צריך אלא לעפרה פטור עליה ;] שאפר כירה מוכן הוא: אפר כירה מאן דכר שמיה אמר רבה הכי קאמר ואפר כירה מוכן הוא אמר רב יהודה אמר רב "לא שנו אלא שהוסק מערב יו"ט אבל הוסק ביום טוב אסור ואם ראוי לצלות בו ביצה מותר "הכנים עפר לגנתו ולחורבתו מותר לכסות בו *ואמר רב יהודה "מכנים אדם מלא קופתו עפר ועושה בה כל צרכו דרש מר זוטרא משמיה דמר זוטרא רבה "והוא שייחד לו קרן זוית מיתיבי *"רבי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו ואי איתא לכסייה כדרב יהודה ולטעמיך לכסייה באפר כירה או בדקר נעוץ אלא דלית ליה הכא נמי דלית ליה אי הכי מאי אוריא ספק אפילו ודאי נמי לא לא מבעיא קאמר לא מבעיא ודאי דלא לשרוט אבל ספק אימא משום שמחת יו"ט לשרוט ולא לכסייה קמ"ל

והא

הלכך הואיל ואינו מגדל לממחין אין מכסין בו אבל הכא מיירי בחפר עגים דמגדל לממחין ואע"פ דלא מקרי עפר מכסין בו דקאמר דבר המגדל לממחין אע"ג דלא אקרי עפר ואי אקרי עפר בשוס מקום אע"ג דלא מגדל לממחין מכסין בו דתניא היה הולך במדבר ואין לו עפר לכסות שותה דיגר זהב ומכסה בו היה הולך בספינה ואין לו עפר לכסות שורף עליהו ומכסה בו ופריך אלכסן אפר דמקרי עפר אמאמר ולקחו לעמא מעפר קרפת החטאת ולכך שורף עליהו ומכסה בו אלא דיגר זהב מנא ליה ומשני דכתיב ועפרות זהב לו (איוב כח) ועל כרחך עפרות זהב ושריפה עליה לא מגדלי לממחים ולכך הוצרך לומר דמקרו עפר דכל דבר המגדל לממחים מרבינן התם מקרא דוכסהו (ויקרא יז) אע"ג דלא אקרו עפר כגון כסורת של חרסים דקה וגעורת של פשתן דקה ושמיקה כלי מתכות וא"כ אפר הכירה וחול הדק וגעורת של פשתן וסיד ומגופה שכתשן מותר לכסות: **אמר** רב יהודה לא שנו אלא שהוסק מערב י"ט וכו' · גרלה דהכי הלכתא דהא מייתי ליה סייעתא מברייתא ועוד דליכא מאן דפליג דאפי' ר"ש מודה דהואל דהוסק בי"ט דהוי עולה גמור דמעיקרא עגים והשתא אפר והוא כמיא בעיבא מבלע בליבי (עירובין דף מה:*) דמודה ר"ש וא"ת ואנו היאך אנו מסלקין אפר הכירה בי"ט לאפות הפפמיד"ה אע"ג שאין רואי לצלות בו ביצה ואומר הר"ר יאנקי דמזוקקה איכו אסור לטלטל בי"ט בשביל אוכל נפש ושמחת י"ט ורמיה מדלקמן פרק אין לדין (דף מח:*) ובירושלמי מפרש דהכא מיירי בשלא שחט אבל שחט שרי אע"ג שהוסק בי"ט אלא לעקור מצות כסוי: **ואמר** רב יהודה מכנים אדם מלא קופתו עפר וכו' · וא"ת מה בא להוסיף על הברייתא דקתני אפי' הכנים לגנתו או לחורבתו וכ"ש מלא קופתו וי"ל דאפי' רש"י איתא דכהכנים עפר לגנתו מיירי שהכנים הרבה ביחד וכל זמן שהוא לצור דעתו עליו לכל צרכו ואינו בטל אגב קרקע אבל הכא מיירי בלא הכנים הרבה רק מלא קופתו מעט (מפני) עפר וס"ד דיבטל אגב קרקע א"ע י"ל דהתם לא מיירי רק לכסות בו אבל שאר צרכיו לא והכא אשמועינן דהואיל ומלא קופתו עפר עביד בו כל צרכו: **ואי** איתא לכסייה כדרב יהודה · משמע דקתי אסיפא וכן פי' רש"י בסמוך בהדיא דקתי אסיפא ועל כרחך ל"ל דקתי אסיפא דאי אריבא בדקר נעוץ הא ב"ה סבירא להו דלכתחילה לא ישחוט וכו' וכי פריך הש"ס ולעביד כב"ש אבל דעד השתא אתיי ברישא וי"ל דלעולם קתי אריבא ולא גרסינן בדקר נעוץ אלא גרס לכסייה באפר כירה עוד י"ל דלמה שפירש ר"ת לקמן (דף פ: ד"ה אמר ר"י) ניחא דפירש שמוחלפת הגיסה דבית הלל אומרים יחפור בדקר ויכסה וב"ש אומרים לא ישחוט והשתא פריך אליבא דבית הלל: **אי** הכי מאי איריא ספק אפי' ודאי נמי · תימה מאי אי אמרת בשלמא שייך הכא *אפי' כי ליתא דרב יהודה שייך להקשות הכא דאיכא למימר דליתא ליה דקר נעוץ ואפר כירה דבני אדם לא שכיחי שיש להם דקר נעוץ ואפר כירה שהוסק מערב י"ט ודרב יהודה איתא ליה שיש לו אפר מזומן דשכיח הוא אפי ומ"מ אין לכסות כדרב יהודה בעפר דליתא לדרב יהודה ואין הלכה כרב יהודה ואין להקשות מאי איריא ספק וכו' הואיל וליתא לדרב יהודה ודקר נעוץ ליתא ודאי איתא לדרב יהודה לענין שמכסה בו כשהוא ודאי מיה אי עוף אבל מה שאמר רב יהודה ועשה בו כל צרכו לא בכירה לן טפיה ולא שרי לכסויי בו כי אבל כיון דאיתא לדרב יהודה צריך ליה לשטויי דליתא ליה כל הני ואפי' אפר מזומן אין לו ואם כן אפי' ודאי נמי :

והא

מוסף רש"י

החופר גומא בשבת. נוטה בנין הוא, ואם אינו צריך לה אלא לימול אם העפר, אף על פי שהבנין בגוי אינו חייב משום בונה (מגיגה י.) ואין כאן משום בנין, דקלקול הוא ולזריעה נמי לא חזיא, אבל אם היה צריך לה חייב משום בונה (שבת עג:). מכנים אדם מלא קופתו עפר. לכסות בו צואה וזוהן ומערה הטפר בכיתו לאחרן ומחולו תמיד לכל צרכיו (שבת כ.). והוא שייחד לו קרן זוית. דהוי כמוכן ומומד לכך, אבל נתנו בתמצא ביתו למדרס רגליה, הרי הוא בטל לגבי קרקעות הבית ומעיקרא ואמור (שם). כדי אין שוחטין אותו ביו"ט. משום דלמא בעי כסוי ומתפקח לא מחלליו יו"ט אם שחטו (תולין פג: וכפי"ז שם עט:).

[ע"ל רבה]

ופרש"י שם משום דקא עביד גומא

נד א מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה יח סמג לאוין עט טור ש"ע א"ח סי' תמח סעיף יד:

נה ב מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה יז:

נו ג מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה יח סמג שם טור ש"ע שם סעיף טו:

[הדקר כנ"ל]

[ועי' תוס' פסחים מז: ד"ה כתישה ביו"ט]

נז ד טור ש"ע שם סעיף טו:

נח ה ו מיי' שם ופ' כ"ב מהלכות שבת הלכה כב טור ש"ע א"ח שם סעיף יז וסי' שא סעיף לא:

נט ז מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה ט [ופי"ל מהלכות שמיטה הלכה ד] טור ש"ע שם סי' תמח סעיף יח [וטור ש"ע י"ל סימן כח סעיף ג]:

וסיכי קאמר רבה הכא כנ"ל

רבינו חננאל

בעפר תיחוה כלומר עפר מת שאינו מכתש. והא עביד גומא. כלומר משתחוש הדקר נעשית גומא. ופרקינן מתני' כר' אבא דאמר בתגיגה פרק ראשון החופר גומא ואין צריך אלא לעפרה פטור עליה: פיסקא ואפר הכירה מוכן הוא. תניא כשאמרו אפר כירה מוכן לא אמרו אלא שהוסק מערב יו"ט אבל אם הוסק ביו"ט אסור. ואם ראוי לצלות בו ביצה מותר. הכנים עפר לגנתו ולחורבתו מותר לכסות בו אמר רב יהודה מכנים אדם מלא קופתו עפר ועושה בו כל צרכיו. ואמר רב יהודא שייחד לו קרן זוית ואחבינן עליה מיהא כו' אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחט אין מכסין את דמו. ואם איתא ליכסייה כדרב יהודה כלומר בעפר שהכנים. ודחינן ולטעמיך ליכסייה בדקר נעוץ או באפר הכירה אלא דלית ליה אחר מהן לא עפר ולא דקר נעוץ ולא אפר הכירה. אי הכי אפילו צבי או עוף ודאי לא ישחוט שאין לו בשה לכסות את

[עי' תוס' שבת קכ: ד"ה מ"ש]

ט עולה לו למנין. ואפילו מת בפורים (ג) וכמו שכתוב סימן תקמ"ח סעיף כ': י לא יצא משם. נראה לי דבמקום הרוקח היו אוכלין ☜ סעודה שלישית ד קודם מנחה, אבל לדידן צריך לילך לביתו לאכול סעודה שלישית. ואיתא במהרי"ל [הלכות שמחות עמוד פרים] כשהיה אבל בחמצע השנה, הלך במוצאי שבת לבית הכנסת ועמד בפתח בית הכנסת עד שאמר ברכו ואח"כ חזר לביתו, עכ"ל. שמע מינה שמותר (ה) לילך לבית הכנסת, (ו) כל שכן בפורים דיש אומרים דאין אבילות נוהג. כתב הלבוש [סעיף ג] אין אומרים לידוח הדין אלא לחכם בפניו שדורשין עליו אומרים קדיש: יא שהאבל חייב לשלוח. כתוב במהרי"ל [הלכות פורים עמוד מנג] כל דבר שמתה לא ישלח ולא ישלחו לו, וכן כתוב בספר חסידים. ומטה משה [סימן תתריט] כתב שהמנהג שאין שולחין לאבל אפילו דבר שאינו עשוי לשמות, וכן משמע מדברי רמ"א. הה לשון ספר חסידים, מי שמת אביו בפורים לשנה הבאה (ז) ישלח מנות, ובאותה שנה ישלח מעות או בשר לעניים, רק לא תפוקים העשוים לשמחה, וכל דבר של שמחה לא ישלח ולא ישלחו לו, עכ"ל סימן תש"ג. ופשוט דאם האבל הוא עני דמותר לשלוח לו מעות, דלא גרע מצדקה:

אבילות בפורים ט עולה לו (ח) למנין שבעה ימי אבילות כמו שבת וכן פסק הרב בעצמו בעור יורה דעה סימן מ"א (י):

ה (יב) אם חל פורים במוצאי שבת והאבל יושב בבית הכנסת בשבת במנחה י לא יצא משם עד שיתפלל תפלת ערבית וישמע קריאת מגילה ולמחרת לא יצא מפתח ביתו:

(ג) וכמו שיתבאר ביורה דעה. וכיון שכתב שם רמ"א [סעיף ח] דמנהגנו להקל בשלחן שלוח, מותר לשלוח לו מנות גם כן. אבל אין נראה לסמוך על זה אם לא שהאבל עני:

ו (יג) יש מי שאומר יא שהאבל חייב לשלוח (ט) מנות: הגה (יד) כ) אבל אין שולחין לאבל כל שנים עשר חדש (ג) וכמו שיתבאר יב ביורה דעה סימן שפ"ה (לי) עיין שם כ) ואם אין בעל אלא האבל עם אחר חייב לשלוח לאבל כדי לקיים משלוח מנות [טו] אלא אם כן אחל האבל על מנתו: ז יש מי שאומר שאונן מותר בבשר ויין [טז] דלא אתי יג עשה דיחיד דאבילות דחיה עשה דרבים דאורייתא [ד]לשמוח [יב] כפורים דברי קבלה נינהו שהם ☜ כדברי תורה: הגה יד [יח] (כי) וכל שכן שחייב י במקרא מגילה ותפלה וקריאת שמע ונראה לי טז דדוקא (כ) בגילה אף על פי שאתו מוטל לפניו אבל ביום שרוצה לקברו טז קבורת מתו (יא) קודם כמו שנתבאר לעיל סימן (תרע"ו) [תרפז] [יט] [סעיף ב'] [כ] ולכן קורא ומתפלל אחר כך יז ולא עדיף מיום טוב ואפשר כמו שנתבאר לעיל סימן ע"א [כא] כן נראה לי:

יב ביורה דעה סימן שפ"ה עיין שם. נראה לי שכוונתו להורות, דבמקום שאין אבילות בפורים כמו שכתב סעיף (ו') [ז] אם כן (ז) דינו כשבת ומותר לשלוח במקום שנהגו לשלוח בשלומו, ע"ש: יג עשה דיחיד. ד וש אומרים דאפילו עשה [דרבים לדבנן] אם (ח) כמו שכתוב סימן תקמ"ח סעיף ג': יד וכל שכן שחייב. דברי רמ"א ל"ע גדול, דבשלמא בבשר ויין מותר משום שמתה פורים, אבל קריאת שמע ותפילה הטעם דפטור שיהא פנוי לצורכי המת, אם כן מאי שנא פורים מימות החול. ואף כי יש לומר דבגילה ליכ דבגילה חייב בקריאת שמע שדינו כמו ביום טוב שני (ט) וכמו שכתבתי סימן תקמ"ח סעיף ה' [ס"ק ח], מכל מקום קשה איך נלמד זה ממכל שכן דבשר ויין, ☜ דמה ענין זה לזה, ול"ע: ז טו דדוקא בגילה. ל"ע למה יהא מותר בגילה בבשר ויין, הלא אין חיוב כלל לאכול בגילה כמו שכתוב רש סימן תרל"ה [ומ"א ס"ק ח], ואם כן איך כתב עשה דרבים וכו'. ועוד קשה, דביורה דעה סימן שמ"ה [סעיף ח] פסק דאפילו בשבת אם ירצה שלא לאכול בשר הרשות בידו, וכמו שכתבו תלמידי רבינו יונה [ברכות י, ב ד"ה ובשבת] וזה לשונם, שאינו מחויב שיאכל בשר ויין וכו', ומה שאמרו בחול היינו משום שאם ימשך אחר מענוגים יתבטל מקבורת המת, עכ"ל (ועיין סימן תקנ"ב סעיף י' ומ"א ס"ק יג דבשמנעו משום אבילות אסור), ואם כן ליכא עשה כלל אפילו ביום. ואפשר לומר דפורים שאני דכתיב בה [אסתר ט, כב] שמחה, ואין שמחה ו אלא בבשר [פסחים קט, ח]. ומכל מקום קשה דהא יום טוב נמי שמחה כתיב בה, ואין חיוב לאכול בשר רק בזמן שבית המקדש קיים, עיין סימן (תקי"ט) [תקכט] יח [נ"י עמוד קנא ד"ה ומ"ש; שו"ע סעיף ח] יט. לכן נראה לי דבגילה עכ"פ לא יאכל בשר, דהא בגלות הכי יש נמנעים, (י) כמו שכתבתי סימן תרל"ה סעיף ב' בהג"ה [ס"ק ו]. ומה שכתב ונראה לי דוקא בגילה, קאי אמגילה: ☜ טז קבורת מתו קודם. עיין מה שכתבתי סימן תרפ"ז [ס"ק ד] דיש חולקין, וכן נוהגין לקברו אחר יציאת בית הכנסת, וקשה דאיך חייב בקריאת מגילה כיון דפטור מכל מצות. ויש לומר דטעמא דפטור, משום שיהא עוסק בצרכי המת, והכא אסור לקוברו עד שיקרא אחלה, אם כן (יא) חייב בתפלה וקריאת שמע, (יב) דומיא דפסח שחייב אע"פ שהוא אונן. (יג) וכמו שכתב הרא"ש [מועד קטן פ"ג סימן פה] בשם הר"מ [מרוטנבורג, בהגהות מיימוניות בהשגות הסיכות לספר שופטים סימן טו] והמרדכי [מגילה רמז תשפה] דאפילו עבודה מבטלין לשמוע קריאת מגילה בצבור, כל שכן אבילות, אם כן הוא הדין אונן. (יד) ועוד, דהא אין איסור באונן לילך לבית הכנסת, כמו שכתוב ביורה דעה סימן שמ"ח [סעיף ח בהגה]. (טו) ומכל מקום נראה לי דפטור מתפלה וקריאת שמע. וגם נראה לי דאף על פי שמעמ המגילה בצבור, יקראנה שנית אחר שנקבר המת, כי תלמוד ערוך [מועד קטן כא, ב] הוא דאונן פטור מכל המצות. ואף על גב דאמרינ מקרא מגילה קודם, היינו באחר, אבל האונן פטור עד שיקברנו. מיהו לפי מה שכתוב בסימן ע"א [סעיף ח] דאם רצה (טז) להתמיד בשלח אם כן יוצא בזה שמעמ בצבור, דהא עיקר דמקרא מגילה קודם להתמ, ואם כן חייב במקרא מגילה. ונראה לי דמכל מקום לא יניח תפילין, דאקרי פאר, ועיין רש סימן ע"ח: יז דלא עדיף מיום טוב ושבת. כלומר, ביום טוב שני כשקוברו, ובשבת שמתאין על המתים, פטור מכולן, כל שכן כאן. ועיין מה שכתבתי לעיל [סימן תרפז ס"ק ד]:

שערי תשובה

(י) בגילה. עיין באר היטב. ועיין מה שכתוב ביד אפרים על דברי השו"ע והמג"א בזה. ועיין באליה רבה [ס"ק י] דמכל שכן בליל שני דאסור: שהם עשוים לשמחה, ספר חסידים [סימן] תעז. ומטה משה כתב שאין שולחין לאבל אפילו דבר שאינו לשמחה, וכן משמע מדברי רמ"א. (ובשו"ע) [ובמגן] הגדולה [הגב"ר] כתב לאבל פטור ממשלוח מנות תוך שבעה, ואחר שבעה ישלח בלי שבעה לאחר. ופשוט הוא דאם האבל הוא עני (ט) מנות. אפילו תוך שבעה. מיהו לא ישלח [ולא ישלחו לו] מיני מפעמים דמותר לשלוח לו מעות דלא גרע מצדקה, מ"א [ס"ק יח], ע"ש: (י) בגילה. עיין מ"א [ס"ק טו] שסעלה דבגילה עכ"פ לא יאכל בשר. ומה שכתב [מ"א] ונראה לי דוקא בגילה וכו', קאי אמגילה, ע"ש: (יא) קודם. עיין מה שכתבתי סימן תרפ"ז ס"ק ד' דיש חולקין, וכן נוהגין לקוברו אחר יציאת בית הכנסת. ומכל מקום נראה לי דלא יניח תפילין דאקרי פאר, מ"א [ס"ק טז], ע"ש:

מחצית השקל

(ס"ק ט) עולה כו'. ואפילו מת כו'. לא ידעתי מאי אפילו, וקצת איפבא מסתברא, ועיין לעיל סימן תקמ"ח [סעיף ג]. ואפשר נדפס בטעות, וצריך לציין על מה שכתב רמ"א ויש אומרים שאין אבילות כו', על זה קאמר אפילו מת בפורים, דהוי ליש אומרים [שו"ע שם] דאורייתא, אפילו [הכי] אינו נוהג בפורים, דקיימא לן דיום קבורה דרבנן, כדלעיל סימן תקמ"ח סעיף ג' [בהגה]. ועיין ביו"ד בש"ך סוף סימן ת"א: (ס"ק יב) ביורה דעה סימן שפ"ה כו'. נראה לי כו'. שכתב שם רמ"א לשלוח מנות לאבל בשבת, תליא במנהגא, אי נהגו לשאול בשלום האבל בשבת שרי לשלוח מנות: (ס"ק יג) עשה דיחיד. ויש אומרים דאפילו עשה דרבים. ר"ל, אפילו הוי אבילות עשה דרבים, מכל מקום לא דחי עשה דפורים, דהא איסור אבילת בשר לאונן אינו אלא מדרבנן, ופורים הוא דברי קבלה דחי כדאורייתא, ולא אתי דרבנן ודחי דאורייתא. ומהאי טעמא איתא לעיל סימן תקמ"ח [סעיף ג] דלמאן דאמר אבילות יום ראשון דאורייתא, אם מת לו מת ונקבר ביום טוב שני, צריך לנהוג אבילות, דיום טוב שני דרבנן ואתי דאורייתא ודחי דרבנן. ולשון יש אומרים שכתב מ"א, שלא בדקדוק:

באר היטב

נרכו לילך נגד האבל, דאין להזמיר שם אבל בפרהסיא, אלא ילך לבית הכנסת אלא קריאה, עכ"ל: (ח) למנין. אפילו מת בפורים, מ"א [ס"ק טו]:

ציונים לרמ"א

(*) סעיף ז:
כ) מהרי"ל [נו"ב סימן לא אות ג]; מהרי"ו כרונא, הובא בדרכי משה שם]:
(*) סעיף ג:
מ) (מהריב"ש) [מהר"י ברונא] [הובא בדרכי משה שם]:
(*) דברי עצמו:
פ*) סעיף ב:

הגהות והערות

יב) תוקן ממהדורת אמ"ד מכ"מ, וכעין זה הוא לשון מרחות מיים שם:
יג) תוקן ממהדורת אמ"ד מכ"מ (נאמר הגולה):
יד) נתוסף ממהדורת דיסרנאפלרט תנ"ב:
טו) תוקן ממהדורת למבערג תקל"ו:
טז) בדפוד"ר יש ריוח בין המילות "עשה — דמו", ונראה שהסרה מיבה. ובמהדורת אמ"ד ס"פ מיקנו "עשה דרבים", חו הגילרפא שהיתה לפני הטוטפי כלים, עיין מחליפת הסקל, פרי מגדים ולבושי שרד מה שפירשו. ועיין נזירות שמשון ומקור חיים שהוקיפו דל"ל "עשה דרבים ליתא". וכתב המאמר מרדכי [ס"ק ג] דשוונת המזרחות שמשון נעלמה ממנו, והגיה דבמקום "דרבים" ל"ל "דרבנן", וכתב דלפי זה קלי המ"א המיפא דדברי המחבר דלא דחי את עשה דאורייתא דפורים. ואפשר דו גם כוונת הגר"ז פרענקיל והדגול מרבבה. ומהמדורת פרלא מקמ"ה ואילך הגיהו [ע"פ דגול מרבבה] "עשה דרבים דרבנן". ובמהדורת למבערג שלפניהו חזרו לגירסת מהדורת אמ"ד מ"פ:
יז) לדעת הפרי מגדים, מתניה הטקל ולבושי שרד, הכוונה לדברי המחבר שם. ולדעת מאמר מרדכי (ראה הערה טו) הכוונה לדברי הרמ"א שם:
יח) תוקן ממהדורת פרלא מקמ"ה ע"פ מירות שמשון:
יט) דע"ש מ"א ס"ק ג, ומיאור הלבה שם סעיף ג ד"ה כיצד:
כ) עיין דמשק אליעזר: כא) כוונתו לתקן דבמהדורת אמ"ד מקי"ד (פרופס) נשמטו כמה מיבות:

מיכדקיים כו' ולפ"ז נדיון כשאינו לפניו אוכלים משחיטתו אפי' מיון למירקד אבריים כל"ן וק"ל דכא אמרי' בש"ס עלה דרבינא וכולן שמחמת אילימא אחמ"ו עלה קאי ואם שחטו מיבעי ליה אלא אשחטן מומחים בבדקים אותו סבי (פי' ל"ל אחרים רואים אותו) דליתיה קמן דליבדקיה סלי דלרבינא אף על פי דליתיה קמן דליבדקיה שחיטתו פסולה כשאין אחרים רואים אותו ואמר מצא דמתמי' ל"ל לדוקא אחרים וכולן דומק ומדברי אמר פוסקים לא נראה פי' זה ולפי דברי הרב כתב ל"ל אין קפדת אחרים אלא

ביצה פרק ראשון ביצה

אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא. והא נמי להא דמיא דלמא ממליך ומשמכה דטלטולה בכלי דכיון דממליך בטולה לה הזמנה למפרע: אלא כיון דמוקצה הוא. כיון דאיו אסור אלא משום מוקצה בהזמנה בעלמא פגי: את העלי. דף עב וכבד וכומצין בו חברים לערגים וטיסני* והוי מלאכתו לאיסור. וקא סברי ר"ש אסור לטלטלו ואפי' לצורך גופו שלריך לגוף הכלי למלאכה המותרת היום: תורת כלי עליו. ואף על פי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו: אין נותנין את העור. שהופשט ביום טוב: לפני הדורסן. לא יטמטמו במקום דריסת הרגלים שהו צורך עבור שמתעבד ע"י הדריסה: וב"ה מתירין. קס"ל משום שמתת יום עוב אלו לא גרים ליה לא שמיט: למזגא עליה. כן היתה ישיבתם שוטמין בגדים על גבי הקרקע ונסמכין ויושבין על גרסין כפופין כדאמרינן בפסחים (דף קח.) הוה זגיגן מגברי להדדי ומגלאת שטיחתו לוך י"ט: תריסין. לתות התלוות של חגוות שקוגרין בהן התלוות בלילה ומחלקין מותם ביום וטומין אותן לפרסים ושוטמין עליהן מבלין למכור לרגים ומי"ו מוחר ליקח ממנוי המכיר אותו ובלבד שלא חכיל מכוס מקח: אף להחזיר. ולסגור בהן וחזלה ולא שלא לצורך היא ואפילו דאמרינן אין בין בכלים טרחא דלאו לוך מיהא הוה וקא שריגן ליה משום מחלבן דלקמן*. אלמא משום שמחת י"ט מקילינן וקשיא ב"ה דכמוה: הכא ליכא דקר נעוץ. כלומר ליכא טעמא להמיא דקא סברי יש בין בכלים: **מתני'** עומד ואומר. מנעת יום: **גמ'** בברכה ראשונה. דרך מגדלי יוים להמיא ברכה לאשוה של כל שנה לחיות לוות לאמה: גזרינן. מ שקיל להו לאחר אמי לאמלוכי ומיים עליהו והוי ליה עלמול שלא לצורך ומשמעגע ומשמש בהן מבעוד יום לטמיטה ולא חס עליהו חו לא מיישיון דמיים: ברכה. קומי"ל בלע"ז שהיומס יולדים ברכה בכל חדש וחדש והן שני גחלות זכר ונקבה ומפסיקין בחוקפת נוצא ומחרים יולדים בגיכן: ליח להו ברידה. וכי שקיל לאחר אלמא לא הי אמין והוא לא הזמין אם כולם אלא כדי לרכו: ולו פתחים הרבה. כולם פתוחים או כולם סגורים: כולם טמאים. כל כלים המונחים בחלל הפתחים תחת עובי המקרה של פתח טמאים ואע"פ שאינו תחת הגג המתאהל על המת אשגזרו חכמים טומאה על מקום שהוא דרך יציאת הטומאה שפופו לצאת דרך שם וכאן אין אנו יודעים באיזה יוציאנו אלכך כולם טמאים: נפתח אחד מהם. לאחר מיתת המת: הוא טמא. בין כלים המונחים בין כלים לבנסוף המונחין בין מבחוץ: וכולם טהורים. לדברי הכל מוקמינן להו דמוחו הכל מכאן ולהבא כלים המונחים לאחוב בחוכי כן מבחוץ דולאי בלבנסוף המונחין בין מבחוץ: הא אמרבעה. כך שמרוהו ארבעה לאותאת המת: מצלת על כל הפתחים. מלטמא כאילו נפתח: אף משימות המת. וקס"ל דבגרירה פליגי וכלים שהיו בהם בין מיתה למתאבה ב"ש סברי לא אמרי' הוכרר מעיקרא דעתיה לבי הוא ולא ירדה הטומאה לאחר מתאבה אבל הראשונים עמאים וב"ש סברי הוכרר. ולמאי דס"ל שבתת אמרי מהם נמי הוו פליגי בכלים דמעיקרא וטוכרין דקא חני לעיל לדברי הכל בכלים דמכאן ולהבא: הא אחמר עלה כו'. וחפי' ב"ה לית להו הוכרר ואין מטהרין אלא כלים לבנסוף דלאחר מתאבה אבל הראשונים עמאים וב"ש מטמאין אף האחרונים דקא סברי משילדה חורת טומאה לפתחים לפני מתאבה במיתת המת שוב אינו עולה מהם אלא על ידי מעשה כגון נפתח ונכפתח אחד מהם לא פליגי מידי: רבא אמר לעולם למפרע. נמי מטהרין ב"ה דאתיא להו ברירה. והכא בתמיתין הייגו טעמא דלריך לברר ולומר אלו אי טולו דלמא לאחר מטלטל ובוחק הטמים ושביק הא ושקיל אחרן ומצא מטלטל מה שלא הזמין שהרי לא היה דעתו אלא בכדי ברכו אומר זה חס אי טולו ולמחר על ברחיה הי הוא דשקיל: והא אמרת בעומד. מרחוק ואין מנענע בגיא אלמא לא בדק מאחמות הכמוחים והטמים ואכמי מיכא דאמרינן ר"מ מערב י"ט כלומר היכא דידע מערב י"ט דהמי הוא דאחמין דמו בין שהן שמחים לא שקיל אחרינו אי שהרי יודע שמוקצין הם שלא זמנן: אבל

אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה הכא אלא כיון דמוקצה הוא בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגי אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא *ב"ש אומרים אין נוטלין את העלי לקצב עליו בשר וב"ה מתירין אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט דזה ועוף ב"ש וכו' אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ממאי דלמא לא היא עד כאן לא קאמרי ב"ש לחומרא ב"ה לקולא ורמינהי השוחט דזה ועוף ביום טוב וכו' אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ממאי דלמא לא היא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא דאיכא דאיכא דקר נעוץ אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה הכא אלא דאיכא תורת כלי עליו אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא *ב"ש אומרים אין נוטלין את העור לפני הדורסן ולא יגביהנו אלא אם כן יש עליו בזית בשר וב"ה מתירין אלמא גבי שמחת יום טוב ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט דזה ועוף ביום טוב וכו' אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ממאי דלמא לא היא עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא דאיכא דקר נעוץ אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ב"ה הכא אלא *דחזי למזגא עליה אבל התם לא אלא אי קשיא הא קשיא ב"ש אומרים *אין מסלקין את התריסין ביום טוב וב"ה מתירין אף להחזיר אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהי השוחט דזה ועוף ביו"ט וכו' בשלמא ב"ש אבית שמאי לא קשיא התם דאיכא דקר נעוץ הכא ליכא דקר נעוץ אלא ב"ה אבית הלל קשיא אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה (*אי נמי) עד כאן לא קאמרי בית הלל הכא אלא משום *דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים אבל התם לא: **למתני'** ב"ש אומרים א) לא יטול אא"כ נענע מבעוד יום וב"ה אומרים ב) *עומד ואומר זה וזה אני נוטל: **גמ'** אמר רב חנן בר אמי מחלוקת בברכה ראשונה דב"ש סברי גזרינן דלמא אתי לאמלוכי וב"ה סברי לא גזרינן אבל בברכה שניה דברי הכל בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגיא וב"ה למה ליה למימר זה וזה אני נוטל לימא מכאן אני נוטל למחר וכי תימא ב"ה לית להו ברירה *והתנן המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאים נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן מטהרין חשב להוציאו באחד מהן או בחלון שיש בו ארבעה על ארבעה מצלת על כל הפתחים כולן ב"ש אומרים והוא שחשב להוציאו עד שלא ימות המת ובית הלל אומרים אף משימות המת הא אתמר עלה אמר רבה לטהר את הפתחים מכאן ולהבא וכן אמר רבי *ארשעיא לטהר את הפתחים מכאן ולהבא מכאן ולהבא אין למפרע לא רבא אמר לעולם למפרע והא היינו טעמא דלמא מטלטל ושביק וקא ממטלטל מידי דלא חזי ליה והא אמרת בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגיא *הני מילי מערב יו"ט אבל

ב"ש אומרים והוא שחשב עליו וכו' וב"ה אומרים לף משימות המת • וקא סלקא דעתך דמידי בכלים דלמפרע וה"ה דפליגי בכגפתח אחד מהם ובכלים דלמפרע והא דקאמר לעיל בפתח אחד מהם הוא טמא וכן מהארין ולא פליגי ב"ש מידי בכלים הכלים לאחר כן אם ותימה לדפליגי בחשב ליפגו בנפתחובכלים דלמפרע וי"ל דנקט חשב משום רבותא דב"ה דלפי' במתאבה דעלמא פליגי דמודעל להגיל כל הפתחים לאחרים אבל ביומה לב"ה לחים להו ברירה הימי מבפתח ולו פתחים הרבה לכולן כמפתח בבית ולו פתחים הרבה לכולן טמאים אם אחד מהן הוא טמא וי"ל כגון שנפתח פתח אחד והוליאו המת דלא שייך ברירה (ת) ת"ל מידי דנשאר המת במקומו: לוכלא

רבינו חננאל

ב"ש אומר(ראבר) חפרר בדקר ויכמה. וב"ה אומרים ופריק ר' יוחנן מוחלפת השיטה כלומר הפוך דברי ב"ש לב"ה דברי ב"ה לב"ש. דרחנן ודלמא שאני התם דאיכא דקר נעוץ וכו'. על זה הדרך השמועה כלה ושמעה היא: פוסקא בש"א לא יטול אלא א"כ נענע מבע"י כו'. אוקמה רב חנן בברייתא דאשונה. פירוש כאפרוחין חדשין שלא הגיעו בזה השובך אלא בריכה אותה והן הן שבשובך. ואין שם אפרוחין דולתן. כ"ש מברי אם לא יכנס בשובכו מעו"ם ויעמד עליו חיישינן שמא כשיבא ביו"ם לישלל האפרוחין יראה השובך שאין בו יונים הרבה ויחיאיא ליטול מהם שמא כיון שלא ימצאו בבי יצמוחו יברחו הנשאירים ואם לא ינענע מקרי ואמר זה וזה אני נוטל ומתנחם ולא שלל ונמצא בטל בשבתת יו"ם אלא אם יבא ויראה וינענע ויעשה מעשה דהאי ביו"ם אינו מתנחם. וב"ה טולי האי לא חיישינן אלא באומר זה וזה אני נוטל. *)אע"פ שלא עיין האפרוחים אלא אמר מעו"ם מזה השובך אני נוטל מהר אותם שיטול ביו"ם נחבור הדבר כי הן הן שהוכרי מעו"ם. וכי תימא ב"ה לית להו ברירה והתנן באהלות פ"ו המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאין. נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן מטהרין חישב להוציאו באחד מהן כו'. עד וכה"א אף משימות המת פירוש א ל ו המתים יש מהן שלהן **) כגון זיזין מבחוץ המת בבית ומאהלין הזיזין שהן מוציא המתה על בני אדם או על כלים כולן טמאין שאין לך פתח [שאינו עשוי] לבא ולצאת וקיי"ל שכל פתח העומד להפתח בפתוח דמי. ואינו דומה בבני המומאה אלא דבר המתים בעמוד ותנן בפרק כיצד צולין הן האגף ולמנים כלפנים כן האגף ולחוץ כלחוץ. ואמ"קא אגף עצמו בשערי עזרה כלפנים בשערי ירושלים בלחוץ מפני שמצוה"ע מניחן תחתיהן בחמה ובגשמים ואם נפתח אחד מהם נשארה סתימה המתים

סמ א מי' ס"ב מס' ז"ע סלכה ה מ"ש ל"ת מי' מלו סמ"ע ל"ת מי' מלו סמ"ע ס"ב :

ע ב נ מי' ס"ז מס' מומחה מת סלכה כ סמג עשין רלמ :

עא ר מי' ס"ב מס' יו"ט סלכ ה מ"ש ל"ת מי' מלו סמ"ע ס"ב :

עין משפט נר מצוה

[עי' מו"ק יג:]

לקמן יח. [שבת קכג.]

הגהות הב"ח

(ת) תוס' ד"ה כ"ש וכו' ל"ג מיידי דנשאר ל"ג כ"ש דמשמע :

ג"ז סס

[לקמן יח:] ג"ז סס

[דף יח:] ג"ל דילמא לא היא

[לקמן יח: כב. שבת קכב. פירוכין לה.]

פירוכין סח. לקמן לז: פ"ש הלכות פ"ז מ"ג

[לקמן לז: פ"ש עי' תוס' פירוכין סח. ד"ה אמר]

לעניי רש"י קובי"ד [קובי"ד א]. דגרירה.

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה כולם טמאים וכו' גזרו חכמים טומאה וכו'. נ"ב עיין לקמן דף ל"ח ע"ב כ"ש ד"ה מלוויימה וכו' מי' דהמת הלכה למשה מסיני ועיין שיטה מקובצת כתן הכנים כזה. ועיין מ"ש בספר דרך חיים גנב יום הדיק ובע"ע בתוי"ט פ"ז דאהלות מ"ש כזה וכמ"ש כלן :

[לקמן לז: פ"ש פירוכין סח. ד"ה אמר]

ב) [חולין קמב.]

אבל

*) כלשה דמסר כלן ול"ל אני טולל כני ומרכיון לאמר לי לעמוד זה וזה אני שטל אמ"ש שלא עיין וכו'. **) אולי ל"ל שלהן מהכל כגון זיזין וכו'.

בתוספ רש"י אין נוטלין את העלי. מלי מלאכתו לאיסור לכתוב במלכתא משום הכי אמרי ליה בית שמאי (לקמן יח.). דאין בבין בכלים ואין סתירה בבלים. אין איסור כיון ומתירה בכלים אלא בכמים דנמיא בכנין כל דהוא, והטעמא כלי אי נוטרו בין בנבא, משום מכה בפטיש הוא דמחיה, שהוא מיזב כל נמר מלאכה, אי אם הוא דבר שהוא מחלקו מייב משום מחתה, ואם צריך קצת מייב משום מחתה, וכן אורג אי מסך אי מוסר, אבל בכיון ומתירה לא שייך בהו לאמיבי בטלוק וחזרה, דבא דתנן (שבת קכ:) הטוה כל שהוא בכנים מתן (לקמן יח: וכמי"ז לקמן כב.). לא יטול. מן הנחלות, אלא אם כן נענע מבעוד יום. ולא פני בהכנה בדבור בעלמא, דמפרש לקמן נענע דלמא לאמר כי שקיל להו מייב עליהו ומחלין (לעיל לז:). בולן טמאים. כל הכלים המונחין בעובי המקרה מטמין, ואע"פ שאינם נגהלו המת, מפני שאין לחוש מטמא, ולא מטמא אלא אם כן נגעו בו ארבעה על ארבעה. פטור אבל ד' אינו חשוב לבטל על הבאר (שם). עד שלא ימות המת. דלא נחתא להו טומאה אלאר פתחים, אבל משימות המת כבר נטמאו הכלים ולא אמרינן הוכרר דמעיקרא מי דעתיה לאחוקי בטלי מלאכתו, ולא נחתא להו טומאה, ואפילו כלים הבאין שם לאחר מתאבה מטמין, דכיון דעתאה לאו טומאה, ולא נחתא לאו מעבה מתמ דעתה ליה לבלי ותיהי לטהר לת האחרים מבלן ולהבא, כמ"ש ב"ה לף משימות המת. דאמרינן יש ברירה דמתמה בהלי פיתחה ולא נחתא טומאה לאחרים ואפילו כלים דקודם מתאבה טהורים (שם). לטהר את הפתחים מבאן ולהבא. הא דאמרי ב"ה לף משימות המת אבל מטפלה לטהר כלים הכלים בפתחים מתאבה ואילך הוא דקאמרי, אבל כלים דמעיקרא לא, דאין ברירה לומר הוכרר קודם שימות אמי דעתיה לבלי פתחה (לקמן לז:).

ביצה פרק ראשון ביצה

איבא חד דמערב בהו • ואי״ת ולבטיל ברובא וי״ל דבעלי חיים לא בטלי דחשיבי אי נמי ה״ל דבר שיש ט מחיירין לאחר יו״ט וכל דבר שיש ט מחיירין אפי׳ בחלקם לא בטיל: **חד** מכייהו אזל לעלמא • ואי״ת וכי תלין לקולא בדבר שיש ט מחיירין ויש לומר דהואיל ונאחרו שנים במקומם ודאי בכה״ג תלינן לקולא: **חולין** ומעשר שני ומעשר זה בזה • פ״ה׳ טורר מנה היפה שבשניהם ואימר אם זה של מעשר מוטב ואם האחר של מעשר הרי זה מחולל על זה ותימה דמפרש בפרק הזהב (ב״מ דף מה.) דחין מחלנין כסף על כסף ולא מעות על מעות לכך נראה דמחלל בתחלה המנה של מעשר על פרוטות של נחשת ואח״כ מחללו על מנה היפה שבשניהם*: **הבל** חולין • שאני אומר הוא לקח מעות של מעשר שני וכסי אחרינו נינהו ותימה דהא לא אמרי׳ שאני אומר להקל אלא כשהוא מדרבנן כדאיתא בפסחים (דף י״) דקאמר שאני תרומה דרבנן לפיך אי תולה להקל אומר שאני אומר וכו׳ וי״ל דיין שאין אדם מניח חולין אלא מעשר תלינן שפיר לקולא ואמרי׳ ולא לקח אלא מעם ונכסם ואחר כך הניח אלא שם: פשיטא

אבל ביום טוב אסור דזימנין דמשתבחי שמנים כרושים וכרושים שמנים וקמטלטל מידי דלא חזי ליה אי נמי זימנין דמשתבחי כלהו כרושים ושביק להו ואתי לאמנועי משמחת יום טוב: **מתני׳** זמן שחורים ומצא לבנים ומצא שחורים שנים ומצא שלשה אסורים שלשה ומצא שנים מותרים בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורין ואם אין שם אלא הם הרי אלו מותרים: **גמ׳** פשיטא אמר רבה הכא במאי עסקינן "בגון שזמן שחורים ולבנים והשכים ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים מהו דתימא הני אינהו נינהו ואתהפוכי אתהפוך קמ״ל הנך אזדו לעלמא והני אחריני נינהו לימא מסייע ליה לר׳ חנינא דאמר ר׳ חנינא *רחב וקרוב הלך אחר הרחב כדאמר אביי *בדף הכא נמי בדף: ישנים ומצא שלשה אסורין: מה נפשך אי אחריני נינהו הא אחריני נינהו ואי לא אחריני נינהו הא איכא חד דמערב בהו: ישלשה ומצא שנים מותרין: מ״ט הני אינהו נינהו וחד מנייהו אזל לעלמא לימא מתני׳ רבי היא ולא רבנן *דתניא הניח מנה ומצא מאתים חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה דברי רבי וחכ״א הכל חולין הניח מאתים ומצא מנה מנה ומנה מוטל דברי רבי וחכ״א הכל חולין אפילו תימא רבנן הא אתמר עלה ר׳ יוחנן ור״א דאמרי תרוייהו שאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות ולמה לי לשנויי עלה שאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות והא אתמר עלה דההיא דרבי יוחנן ור׳ אלעזר חד אמר בשני כיסין מחלוקת אבל בכיס אחד דברי הכל חולין וחד אמר בכיס אחד מחלוקת אבל בשני כיסין דברי הכל מנה ומנה מוטל בשלמא למ״ד בשני כיסין מחלוקת היינו דאיצטריך לשנויי הכא שאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות אלא למ״ד בכיס אחד מחלוקת אבל בשני כיסין דברי הכל מנה ומנה מוטל השתא למה לי לשנויי עלה הא אמרת בשני כיסין לא פליגי אמר רב אשי הכא בגוזלות מקושרים *וכיסים מקושרים עסקינן גוזלות מנתתי אהדדי כיסין לא מנתתי אהדדי ורבי אמר לך כיסין נמי זמנין דמתעבל

דמתעבל

אבל בי״ט. כשבא לברר בי״ט בלומר שלא ברר דברו מבעוד יום וסומך על בדיקת מחר שיבדוק אם טולן: דזימנין דמשתבחי שמנים כחושין וכחושין שמנים. לומה הנראים שמנים למראה עיניו ונמצאים כחושין במשמושן והכחושים נמצאים שמנים: מידי דלא חזי ליה. כל לומן שטלטל יומר על ברכו מוקצים היו: אי נמי גרסינן: אי נמי זימנין דמשתבחי כלהו כחושין. וקא ממנע משמחת י״ט וכל זה על ידי שלא ברר לאמתו דברו לפיכך סמך על שקר לומר לו אפשר שלא יהו שנים לו שלשה לוכים ולמחר נמצאו כולם רעים אבל בשאתה מוקיקו לברר שוב אינו קומן אלא על אלו בין היו שנים לו כחושין ולדעת כן זמנן ובא וטולן ולא ממנע: **מתני׳** זמן שחורים. ולא היה שם עוד ולמחר מצא הכל לבנים ודאי המזומנים הלכו להם ואלו אחרים לאתו להו מעלמא לשונך. וכן שנים ומצא שלשה ואינו מכיר את המוכנים כולם לאסורים: שלשה ומצא שנים מותרים. הלאחר הלך והשנים נשארו ולא אחרינו הואיל והאחר הלך כן הלכו כולם ואלו אחרים הם: זמן בתוך הקן ומצא לפני הקן. ובתוך הקן לא מצא כולם הרי אלו אסורים וכגמרא* מפרש לה: **גמ׳** בגון שזמן שחורים ולבנים. בשני קנין וכל הקנין מובלין במחיצות ועליות כדרך כל שוכנים עשויין עליות הרבה וכל עליה יש בה מחיצות הרבה: והשכים ומצא כו׳. והכי קאמר זמן שחורים נקן זה ומצא בו לבנים ולבנים זמן בשני ומצא בו שחורים: דרכי מרגא בבבא בתרא בלא יחפור: רחב וקרוב. אם בא מעשה לפנינו ויש לתלותו בדבר הקרוב לו להתיר לו לאסור ויש לתלותו אחר הרחב לעניין אחר מלוף הקרוב הלך אחר הרחב. ומתני׳ נמי הכי אמר דהא איכא לאחר לתלינהו להנך שחורים בלותם שהיו אחמול נקן שבגדו וכן הלבנים ולומר נהפכו ולא תלינן אלא אחרינו מעלמא אתו ומרוכא פירשו: כדאמר אביי.

מסורת השיס

מוסף רש״י

ואם אין שם אלא הם. אם אין קביבוניהם אחמול אלא הן, הרי אלו מותרים. דודאי אלו הן שהזמין בתוך הקן וכלו לאביה (לקמן יח.).

רחב וקרוב הלך אחר הרחב. אם בא לברר לפניו ויש בו להלך אחר הרחב והוא כך, ואם אלך בו אחר הקרוב אינו כך, הלך בו אחר הרחב (נ״ב כב.).

חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה. ומבאר אלעזר בשנה מנה ומנה מעשר שני הרי הן מחולקים על הכיסים הללו ומעלה הכיסים לירושלים (פסחים י.). הכל חולין. שהמנה נעל ולא הוכלו אחרי כן (שם).

ב״ב כב:

[לקמן יח.]

[דף יח.]

פסחים י. [הוספתא פ״ב פ״ה]

[לקמן נח.]

גי׳ רש״ל [עיתוסין מז: פסחים כג.] [ע״ל זו טיפ]

עין משפט נר מצוה

עב א מיי׳ פ״ב מהלי׳ יו״ט הלכה ו טוש״ע א״ח סי׳ תקו סעיף יב:

עג ב מיי׳ פע״ו מהלי׳ גזילה הל׳ יח [וש״ע מהלכות רוצח הלכה ז] טוש״ע חו״מ סי׳ רס סעיף ח:

עד ג מיי׳ פ״ב מהלי׳ יו״ט הלכה ו טוש״ע א״ח סי׳ תקו סעיף יב:

עה ד מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף יג:

ה ו [מיי׳ פ״ו מהלכות מעשר שני הלכה ג]:

ומי׳ רש״י ותוס׳ פסחים וד. ד״ה חולין וכו׳ כתלינו שיעתם]

רבינו חננאל

לשחר סגיא יאמר בריעתו כל השובך היכנתי לי ומותר לי לימול איזה שאבריר חדישנו דלמא ספלמל חשבוק כדי לבחור לו הש פ נ ים אי נפי משתבחי כולהו כרושים כו׳: [מתני׳] זמן שחורים ומצא לבנים כו׳. אוקמא רבא בגון שזמן שחורים בצר מזרחי ולבנים בצר מערבי ובא ביו״ם ומצא לבנים במורח ושחורים במערב וכגון דאיכא ב דף הוא אחרים הרבה שחורים ולבנים שלא זימן ואתן דחיישינן שמא מאתן שלא זימן מהן שהן רוב ואין עוד בדף אחר ע ם ה ן שהן קרובין נמצאו האסורין מרובין וקרובין למיכן גם הן אסורים. ג׳ ומצא ב׳ הרי אלו פ ו ת ד י ם דאוקימנא דמבר דאי תנא חד מינייהו הרי לעלמא ואשתיירו הרי והן הן שזמן ואמרינן מתני׳ רבי היא דתניא הניח מאתים זו ממעות מעשר שני ומצא מנה מנה ומנה מנה נוטל. כלומר מי שנטל לא רצה ליטול הכל ונטל מנה הניח מנה וזה המנה מעשר שני הן והחכמים אומרים הכל חולין. כלומר מעות מעשר שני בולן נישלין ואלו אחרים הן ופריק רב אשי לעולם משנתנו אפילו לרבנן וההא בב׳ נוזלין מקושרין קמפלגי זיבן וכן הניח ב׳ כיסין מקושרין בכל כיס מנה נוזלין עבידי דמנתחי ואפילו רבנן מודו דחד מינייהו נותה ועריק ואשתיירו הני תרי והן הן לעליכך מותרים. אבל כיסין לא מנתחי ליכא למיסר הני לעליכך מי שלקח הכל לקח. ואלו אחרים הן ורבי אמר לך כיסין נמי זמנין

והרב בעל ב"ח [באו"ח] שם תמה גם כן על מה שכתב הטור הדין בשם בה"ג, גם על מה שלא כתב דמה דרך מפיג הוי בג' מילין. והרב בעל ל"ח [דברי חמודות על הרא"ש בדכות] פרק אין עומדין (סימן) [אות] ל"ב תמה על עמודי שש הלא הם הרמב"ם והרא"ש על שלא הזכירו דין רכוב כלל, והרמב"ם סוף פרק ד' דתפלה [הלכה יז] כתב שתה רביעית יין לא יתפלל עד שיסיר יינו, וחו לא, ובפרק א' דביאת מקדש [הלכה ה] כתב דברביעית סגי בדרך או שינה כל שהו או מעט מים בו, ועל בה"ג וסמ"ג שהזכירו דרכוב עדיף ולא הזכירו שיעור ג' מילין, ועל טור וב"י [או"ח שם] שכתבו דין רכוב שאני בשם בה"ג אף דגמרא ערוכה הוא.

והנכון לענ"ד הוא מה שכתב הב"ח שם, דמה שאמר שם בגמרא פרק הדר דמקשה על מה שאמר רמי בר אבא דרך מיל מפיג יין ממעשה דרבן גמליאל לא הקשה דליבעי ג' מילין, ומה שאמרו קתני מיהא ג' מילין לא ר"ל ברווקא, רק מדאמר בברייתא דטייל אחריו ג' מילין אתא לאשמועינן דצריך יותר ממיל, דיקא נמי שהרי לא אמר שמע מינה דרך מפיג יין בג' מילין, אלא על כרחך אין הכוונה על ג' מילין רק הכל לפי היין והאדם. ומשני שאני יין האטלקי דהוי כיותר מרביעית. והדר מקשי ממה דאמר רב נחמן דביותר מרביעית הדרך טורדו, ומשני רכוב שאני דודאי מפיג יין אף ביותר מרביעית, ומכל מקום הכל לפי הענין ודב השתיה והמהלך. ומה שאמר בתר הכי השתא דאתית להכי וכו' רכוב שאני ור"ל להחמיר, לא קיימא לן כן, רק שתירוץ הראשון שאני יין האטלקי נשאר. והוא דעת בה"ג וסמ"ג ודעת הרי"ף והרא"ש דלא כתבו חילוק דרכוב כלל משום דבדוכתי אחריתא אין הש"ס מחלק בין יין האטלקי לשאר יינות ובין רכוב למהלך. (ובירושלמי פרק קמא דעבודה זרה [הלכה ט] מייתי הא עובדא ולא זכר חילוקים הללו). וסיים הב"ח דעובדא דרבן גמליאל מיירי דשתה יותר מרביעית ולכך היה צריך להפגה יותר ממיל.

והרב בעל ל"ח [דברי חמודות שם] זכר גם סברא זו דכתב הב"ח בדעת הרי"ף והרא"ש מדלא מייתי הש"ס החילוק במקומות אחרים, וכתב דדוחק הוא. ואני אומר דהוכחה ישרה היא זאת להמעיין בסוף פרק כהן גדול במסכת סנהדרין [כב:], דאי סלקא דעתך דרוכב מפיג יין אפילו אם תמצי לומר דדווקא בג' מילין נשאר קשה שם גבי כהן אפשר דרכב כדי ג' מילין, ראע"פ שהוא שעה פחות מעט הרי גם תספורת דידיה נמשך זמן מסוים שהוא תספורת לולייניה כמו שאמרו שם ומוכח פרק קמא דשבת דף ט' ע"ב דצריך זמן רב, ומשם דסתם תספורת נמשך חצי שעה והיינו 'סמוך' דאמר שם. אלא על כרחך סבירא לן דביותר מרביעית אין חילוק בין רוכב למהלך, ואין שיעור כלל להפגת יין והכל לפי כמות היין ואיכותו.

ויש לומר עוד דכל סוגיא דפרק הדר [עירובין שם] לא הוי רק דרך שיקלא וטריא לא על צד האמת, דלפי האמת השוו חז"ל מידותיהם לומר דברביעית הילוך מיל מפיגו ואין לחלק כין יין ליין. וזה מוכח, דאם סלקא דעתך דזה נכון ויציב דיין האטלקי שאני ולכך נחשב רביעית ליותר מרביעית, אם כן הוא הדין דרביעית בציר פורתא נחשב כרביעית, ואם כן איך אמר רבן גמליאל לתלמידיו [שם] כלום שתינו רביעית יין ומשמע ודאי אלו לא שתה רביעית יין היה מתיר הנדר תיכף. אלא על כרחך לא אמר הש"ס שאני יין האטלקי רק לדחות המקשין לפי דעתו שיש משם ראיה רבעי יותר ממיל לרביעית יין, אבל באמת לא קשה מידי, אי בעית אימא כמסקנת הב"ח דבאמת שתה יותר מרביעית, וגם זה נראה לי סבדא ישרה דמדשאל 'כלום שתינו' משמע דלא שתו במרה, ואם כן אחר שהשיבו ששתו רביעית מי מדד שלא שתו יותר, ואי בעית אימא דמה שלא ירד רבן גמליאל מעל החמור אז כי לא ירד רק מפני שאי אפשר לרכוב בסולמא דצור, ומה שאמר 'יטייל אחריהם ג' מילין' מעשה שהיה כך היה, וכיון שהוצרך האיש לטייל לא רצה רבן גמליאל לירד בשבילו. וכן כתב הב"ח דהוכחה דג' מילין לאו דוקא, (ובתוספתא דפרק כל שעה [פסחים פ"ב מ"ט] לא נזכר כלום מג' מילין).

ונראה לי דגם זה מוכח בסוגיא. דאיכא למידק במה דמקשי על תירוץ יין האטלקי שאני והא אמר רב נחמן שתה יותר מרביעית כל שכן שדרך טורדו, דאין לומר דמקשי דלא תסגי בג' מילין דאם כן הוי דבר שאין לו קצבה, וכי סלקא דעתך דבשתה יותר מרביעית לא יפיג יינו בכמה פרסאות. (מיהא הא יש ליישב דהזמן גורם לא הדרך, וכן כתב בתורת חיים בפרק הדר דף ס"ד). אלא על כרחך לא מקשי רק על מה שאמרו שם דרך מפיג היין ומשמע דדרך בטבעו מפיג, והא אמר רב נחמן דביותר מרביעית טבע הדרך להוסיף טרדה. ומכל מקום באמת לא אמר רב נחמן כך רק על דרך מיל ושינה כל שהו, משא"כ דרך רב ושינה רבה ודאי מפיגין. ומדסתם רב נחמן וגם רמי בר אבא גופיה ליתן קצבה להפגת יין ביותר מרביעית, שמע מינה דביותר מרביעית אין לדבר קצבה. וכן במה דתריץ דוכב שאני כך ר"ל, דביותר מרביעית טבע הדרך במהלך להוסיף טרדה וברוכב להפיג, ושניהם אין להם שיעור רק בכדי שיפיג היין, ולא נאמר שיעור דמיל רק לרביעית. ואין לומר אם כן מנא להו מה שאמרו שמע מינה דדרך מפיג היין, דיש לומר דזה דקדקו מלשונו שאמר יטייל אחרינו ער שיפיג יינו, ומשמע להו דר"ל מסגולת הדרך כלומר דרך מיל מפיג את היין. וזהו סברת בה"ג וסמ"ג.

ומכל מקום הרמב"ם והרא"ש סבירא להו מאחר דאמר בתר הכי השתא דאתית להכי וכו' רוכב שאני, והוא סברא הפוכה ממה שאמר תחילה אשר לא כדת של ש"ס, וגם הש"ס בדוכתי אחריתא לא מייתי החילוק בין יין ליין או [בין] מהלך לרוכב אף כי יש לנו קושי וגמגום בגוף הסוגיא, לכן סבירא להו דלא נאמרה רק דרך משא ומתן אבל לפי האמת אין חילוק כלל כי לא נרע אם רוכב קיל או חמור. ואף כי הא מלתא לומר דסוגיא דמחלקת בין רוכב למהלך נדחית לא ברירא לן, דאין לומר משום קושיא אף כי חזקה היא לדחות דברי הש"ס, והרי אפילו מילתא דסליק בש"ס בקושיא לא אדחיא מהלכה, מכל מקום מה שכתבתי בדעת בה"ג וסמ"ג דשיעור דג' מילין לאו דוקא ברור לענ"ד כשמש בצהרים. וכך משמע מה שאמר רבן גמליאל ילך ויטייל אחרינו, לא נתן קצבה לדבר, וגם תלמידיו לא אמרו שמע מינה דרך ג' מילין מפיג יין. עם שהסברא הישרה מסכמת דאין לתת קצבה לשתה יתר מרביעית, דיש חילוק ויתרון בין שיכור לשיכור ובין שתה ב' רביעית או ג' או פחות או יותר כיתרון האור מן החושך, ואף כי לא חילקו בין יין ליין מכל מקום אין לומר דאין חילוק ביתר מרביעית בין רב למעט. אלא על כרחך כמו שכתב הב"ח דאין הכי נמי כל חד וחד לפום שכרותו, ועל כן גם בשינה לא נתן שיעור ביתר מרביעית. וודאי דשיכור גמור לא סגי ברכיבה ג' מילין, וברכיבה או הילוך רב מאד פשיטא דלא אמרינן דטורדתו. והטור מפני שראה מבוכת הפוסקים בסוגיא אם לפסוק דרוכב קיל או חמור או אין חילוק, לכן כתב בשם בה"ג דרוכב קיל אף כי תירוץ הש"ס הוא. וכן כתב מהרי"ל חגלש כיוצא בזה כמו שכתבתי בשמו לעיל, וחו לא מידי. הנראה לפענ"ד כתבתי.

יאיר חיים בכרך

סימן קעח

שאלה

נשאלתי כפר שדרין בה ג' בעלי בתים ותמיד מחזיקין אצלם מלמד והוא שוחט ובודק. ונגד יו"ט של פסח נפל למשכב, ואחד מן הבעלי בתים למדן ויודע היטב הלכות שחיטה ובדיקה רק שמעולם לא שחט ולא בדק, אם רשאי לשחוט.

והשבתי בלשון זה

מצד הדין היה היתר גמור, כי ענין נתינת רשות ולקיחת קבלה אינו רק מנהג אחרונים, ולכן קיימא לן אם כבר שחט כמה שנים בלי קבלה ואחר כך בדקוהו ומצאוהו יודע כשר הכל למפרע כדמוכח ריש יו"ד [סימן א בהגה סוף סעיף א]. ולכן היה לנו לומר דבכהאי גוונא שהוא דרך

מקרה לא טהור ואי אפשר להם להשיג בשר בענין אחר ולכבוד יו"ט, כריעבד דמי. כי בשלשתן מצינו בבמה דוכתי שהקילו רז"ל, הן ברבר שנזדמן לו לפי שעה גבי איסור להתעסק בטריפות דתנן [שביעית פ"ד מ"ד] נזדמנו לו מיני טמאין מותר למוכרן, וכמו שכתבו טוד ושו"ע [יו"ד] סימן קי"ז. ואע"פ דיש להשיב דשם התירו משום פסידא, ודאי טעם כיבוד יו"ט שאין שמחה אלא בבשר ובפרט ביו"ט של פסח לא גרע מפסידא רמיני טמאים. ואם שיש לחלק עוד ולומר כי שאני התם דנזדמנו לו, מכל מקום ממה דשרינן ליה למכרם והוא האיסור משום פסידא, הכי נמי כאן משום יו"ט. והרי שם יש איסור דאורייתא לדעת התוספות פרק כל שעה [פסחים] דף כ"ג [ע"א ד"ה אמר קרא] עיין ט"ז ריש סימן קי"ז הנ"ל, וכאן אפילו איסור דרבנן ליכא רק מצד המנהג.

גם הקילו רבותינו בכמה דוכתי באי אפשר לתקן בענין אחר ואבוהון דכלהו תוספות פרק כל שעה [שם] דף ל' ע"א בד"ה לישהינהו. ולכן קיימא לן דבש שנפלו בו נמלים יחממנו וכו' כבשו"ע [יו"ד] סימן פ"ד סעיף (י"ב) [יג], ואע"פ דהתם טעמא משום דלא כיון לבטלו מכל מקום לולי שאין לו תקנה אחרת לא הותר שכן כתב בט"ז [יו"ד] סימן קל"ז ס"ק ד'. ואם משום הפסד הדבש, הוא הדין כבוד יו"ט כמו שכתבתי. והכי מצינו בכמה דוכתי שהקילו משום כבוד שבת ויו"ט ודימוהו להפסד מרובה. [וכן בתב בעל תרומת הדשן לענין חולה שחולץ בישיבה זכרו בשו"ע בסדר חליצה [אהע"ז סימן קסט בפירוש סדר חליצה] סעיף ס"ד. (ועיין עוד הגהת רמ"א [שם] סימן קס"ט סעיף י"ב וסימן קע"ב סעיף ט"ז). ואני תמה שלא מייתי הט"ז ביו"ד סימן קל"ז סוף ס"ק ד' ראיה מזה לדבריו, וקשיא לי מה שכתב שם [בפירוש סדר חליצה] סעיף ס"ו על מה שכתב הרי"ף [יבמות לה.] מודה רבא בלא אבה יבמי כדר' זירא כל הראוי לבילה וכו' וכתב עליו הב"י [אהע"ז סימן קסט צח, ב ד"ה ומ"ש רבינו וכן] ונראה לי שט"ס יש בדבריו וכך צריך להגיה אם ראויה למקרא בבת אחת אין קריאתה מעכבת וכו', [וקשה] הלא באם יודעת לא מעכב למה נימא אם לא תוכל מעכב. נגד כלל הראשון שכל שבדיעבד בשר בשאי אפשר מותר גם לבתחלה. בשלמא על כלל שאמרו רז"ל כל הראוי לבילה אין בילתו מעכב וכל שאין ראויה מעכבת לא קשיא כיון שבראוי אין בילה מעכבת בדאי אפשר אפילו לכתחילה נתירו, דיש לומר שאני התם [מנחות קג:] מה שאינו ראוי הוא על ידי מעשיו דהביא מנחה ס"א עישרון, וק"ל. ולכן נראה לפענ"ד דאין צריך להגיה כל ספרי הרי"ף 'אם ראויה למקרא בבת אחת', ור"ל שלא השניחו ללמדה דמסתמא אלו למדוה היתה יודעת לכן קריאתה מעכבת, ועל זה קאי ראיה דר' זירא מסיפיה דיליה דכל שאינו ראוי לבילה, דפסול מצד דפשע. ואפשר כי הרמב"ם [יבום וחליצה פ"ד ה"ג] אינו חולק כלל, דמה שכתב 'יהיו רגילים' ר"ל לקרות, דשם לא זכר בבת אחת רק כתר הכי מיירי בהכי].

ומכל מקום לבי מהסס להתיר דבר כזה בדורות הללו שכבר גדולה המכשלה בארץ אשכנז ביושבי כפרים שנמסר דבר הגדול הזה לעמי הארץ ובורים ונער קטן נוהג בם, ועל זה אנו בושים ודווים ואיך נקל עוד שישחוט ויבדוק בלי קבלה, ובירושלמי [מועד קטן פ"ב ה"ב] הביאו הרי"ף דילפינן (ממקלתא) [ממקלקלתא]. ונהידנא כד הוינא זוטרא לגברא אב"ד דמדינה קובלענץ שנשאלתי מבעה"ב מכובר הדר בכפר מעבר לנהר ריין שמו טאל שעיקר מחייתו היה במכירת בשר לגוים טריפות אם יודמנו ובשר אחוריים מכשורות, והיה לו נער שוחט ובודק, ופעם אחת הלך הנער לכפר הסמוך לערך פרסה ועל ידי סיבה נתאחר ולא שב לביתו, ובבקר השכם נאספו כל עם הכפר מקצה לפני בית הירוע לאמר מי יאכלנו בשר. והנה הבעה"ב בעצמו כבר למד דיני שו"ב כהלכתן רק שעדיין לא לקח קבלה, ושלח אלי אם יכול לשחוט לצורך גוים כי לא ירצה לאכול מהם גם לא יבדק, ולא רציתי להתיר מפני שהוא דבר זר ואם תמצי לומר שמותר אין להורת היתר, וראיה מגמרא [סנהדרין ה:], וכן כתב השו"ע [יו"ד] סימן רמ"ב סעיף י', גם מחשש הנ"ל פן יוסיפו להקל. ומצד הדין היה גם כן מותר, דלא דמי למי שאינו יודע הלכות שחיטה או רוצה לשחוט בסכין פגום דודאי לא שרינן ליה אפילו פעם אחת ולצורך שעה, עיין בט"ז [יו"ד] סימן קי"ז ס"ק ד', משא"כ כאן ריודע והסכין כשר ואינו

ענין לנבילה כלל, ואין לומר פן תמצא טריפה בבדיקה מכל מקום הואיל דבהיתרא שחט הוה ליה בתר הכי כנזדמן לו, והרי בכל טריפות הבדיקה צריכין אנו לומר כן. וכל שכן אם היה רוצה לאבול משחיטתו הייתי אוסר להדיא.

ובנדון הנ"ל דחומרא קולא הוא נגד שמחת יו"ט נראה לי שאפילו יש לו בשר מלוח יותר מב' ימים שאין בו שמחה מותר לבעה"ב למרן ויודע הלכות שחיטה לשחוט עוף או עופות אצל שו"ב החולה, שהרי בכהאי גוונא יש מתירין לכתחילה ומקיים בהם שמחת יו"ט קצת, לפי מנהג העולם דבמשתאות החשובות מפרנסים בעופות *אע"פ דקיימא לן גם כן [חגיגה ח.] דאין יוצא ידי שמחת החג בבשר עופות. והוא הדין רשרי לו לשחוט בהמה, רק שאם יארע לו שום שנוי ושום ספק בבדיקת הריאה ואי אפשר להחולה למעך ולהיטפל בזה, יטריף, כי ודאי בבדיקה צריך אימון היד והרגל והרגשה ויש להחמיד בו טפי משחיטה. ואני תמה על מה שכתב רמ"א [יו"ד סימן א סעיף א] בהחלט שדיני בדיקה כדיני שחיטה. ואם יעשה כאלה יקבל עליו תענית לכפרה ואיזה סך לצדקה, לפרסומי מילתא דלא לימרו דהותר בכל שעת הדחק, רק מפני שמחת יו"ט שהוא גם כן מצוה. והנראה לפענ"ד כתבתי בחפזי.

הטרוד יאיר חיים בכרך

אחר שעה חזר ושלח אלי כי על ידי שקבלו הערלים לפני שר המבצר שם עליו כי היה יום חגם, וציוה השר שישחט בקנס עשרים ר"ט. והוריתי לו שינחור על ידי גוי וכך עשה, כי אין חשש תקלות כמו אלו שחט הוא בלי נטילת קבלה. והיתר זה ברור לפענ"ד.

נאם הטרוד יאיר חיים בכרך

סימן קעט

שאלה

עירון שלח לפרנס הרגיל ונשוא פנים אצלו בערב שבת דג גדול קרפיון פתוח מופלג בשמנונית, ונשאלתי מה שיהא הישראל מותר לאכלו. והודיתי שידיחנו וישפשף במקום נגיעת הסכין יפה יפה ומותר, כדין בשר וגבינה שנגעו זה בזה [יו"ד] דיש סימן צ"א, דבזה אין חילוק היתר ואיסור לבשר וחלב וכבהג"ה [שם] סימן ס"ט סעיף ח'. ומה דקיימא לן בשוחט בסכין של גוים דיש לקלפו, משום דהוה ליה קצת רוחח ע"ש סימן י' בט"ז ס"ק ו'.

ואע"פ דקיימא לן חתך קישואין בסכין של בשר בעי גרידא מקום החתך לאכלם בחלב כב[יו"ד] סימן צ"ו סעיף ה', וכתב הר"ן [חולין מא. ד"ה ודוקא צנון] הטעם מפני שעל ידי שהקישואין לחין אי אפשר להדיח אותם אדרבה על ידי הדחה נסרך בהם יותר לכן בעי גרידה, ואם כן הכי נמי יש לומר בדג הנ"ל. מיהא יש לומר דשם דבר קל הוא לגרור קצת מבי פסקי, שלא מיירי בשנחתכו דק דק דאיך יגרור כל חתיכה קטנה מכל צדדיו, ועוד דאם נחתך דק דק אפשר דמותר על ידי החתוכים האחרונים כבהג"ה הסמוכה שם, וכן בבהמה שנשחטה בסכין של גוים יש לקלפו [שם סימן י סעיף א] כי הוא דבר מועט ונעשה בקל לקלוף קליפה דקה ממקום בית השחיטה כי לרכותה אי אפשר לומר לגרדה. והוא הדין בדג הנ"ל מאחר שאי אפשר לגרדו ללחותו, ואם נאמר לקלף מקום החתך יפסד כלו שקליפה הוא גסה קצת כדי שתוכל להינטל כולה כאחת כמו שכתב הר"ן [שם],

* אע"פ דקיימא לן גם כן [חגיגה ח.] דאין יוצא ידי שמחת החג בבשר עופות. עיין יד אפרים יו"ד סימן א ד"ה אלא אם כן, שכתב שדין זה נאמר רק בשלמי שמחה, אבל חיוב שמחת יו"ט יכול לקיים בבשר עוף, והוכיח כן מהזמנת יוני שובך דאמרינן בביצה י: אתי למימנע משמחת יום טוב, ע"ש.

שם אלמא נבי שמחת יו"ט כ"ש לחומרא וכ"ה לקולא וכמימרא כו', נ"ב כעין זה לקמן כ"ט א' לענין ר' יהודה ורבנן:

י"ד ב' ואתי לאימטוי משמחת יו"ט, נ"ב ע' בוצ"ש חות יאיר סי' קפ"מ מש"ם מעניין המנהג דבמשפחות החסונות מפרנסים בעונות אעפ"י דקיל דאין יוצאין ידי שמחת יה"ט בבשר טוטות ע"ש והיי לו להביא נמי דכאן דיש גם ביומים שמחת יו"ט ומ' מרדכי תענית סוף הלכות תענית בא"ב:

שם רש"י ד"ה אי"ר אמי וכו' כ' מ"ד בכים אחד מחלוקת בב' כיסין כעין כים אחד קאמר, נ"ב מעין זה בתוספות פ"נ ב' אמר רבה מחלוקת בעונות שתי נשים אבל בעונות אשה אחת ד"ה כו' אבל אחר רבה מחלוקת בעונות אשה אחת כעין שתי נשים אבל בעונות אשה אחת גרידתא ד"ה כו':

י"א א' שוחטן, נ"ב ל"ל שוחטן:

שם ב' אעפ"י שא"ל כו' מבריס ומלא גרמא גרמא, נ"ב ע' תוספתא שבת פרק י"ב מדיתין עברה בוטות שאם יראה שאה בחחת מהן כו':

שם תתירו סופן מקום תחלתן, נ"ב ע' בוצ"ש חות יאיר סי' קט"ו דבתפקן לומר דרק בלרבי רבים אמרי' כן ע"ש ומ' תענית כ' ב' א"ר במגלת מקבילן לעת"ל ומה שליינתי שם בגליון ומ' ראב' סי' קיב דב' דרק בדקדוק עלבה דברים דכאן התירו כו' ואין עוד כיולא בהן ע"ש ומ' תוס' מיבוכין מ"ד ב' ד"ה כל וחוס' ד"ה כיצ ב' ד"ה ביהיו מהלכין ומ"ש בראב' עוד דב' דבהאוריתא לא שייכא שבבת דהיתיר סופו מקום תחלתו ומ' בוצ"ש מהרי"ל סי' מ"ג ואולי זה הי' מעם המורים כו' דס"ל גם בנדוריתא שבבת דהיתיר סופו כו' ולכן גם האחרה מתיר כיון דהתיר' תורה עומתת קרובים הי' המעם מקום מלות קבורת המת וכיון דלולי יחזיר לא יוכל לקוברו לכן גם האחרה מותרת ומ"ש ברוקח ה' שבת סי' ס"ז ומ"ש בוצ"ש שבת שבת ומקב' מ"ב סי' י"ז ומ' שלמי הגבורים בפרקין דקפ"ז ע"ב מדפי הרי"ף אות ד' פי' ר"ח קבן לאולי כו' ע"ש בסוף הדיבור דקפ"ז ע"א ומ' ירושלמי מועד קטן פרק א' הלכה ד' ובפירי קרבן שם ד"ה התירו סופו מפני תחלתו:

י"ב א' דאי ב"ה כו', נ"ב ל"ש ל"ש דלב"ה נמי אמרי' מתוך רק בדבר שיש בו עוקר היום מ"מ כאן נמי אמרי' מתוך שהותרה שתיבה לעורך נבוה בעולת ראי' ולכאי' תגינה דהיינו עורך היום לגבוה הותרה נמי אלא לעורך נבוה הביא עולת בדבה דבא' הגאה הבדיוט, מדוהי רמב"ן שבת קב"ד ב' ד"ה ובי"ה מתרצין ולפ"ז מינו עוד ענין מתוך חון מתמתך שהותרה לעורך אוכל נפש כו' ומ' תוס' שבתים מ' א' ד"ה בשבתו דב' ושוד דכאן לא הי' לעורך המת ומ"ש בפסקי תוס' שבת ל"מ דאין כאן מעמא שלא לעורך המת ומ"ש ב"כ מדוע לא אמרי' שכבא המתוך שהותרה לעורך כו' ושוב ראיתי בהלכות קטנות להרא"ש ה' שומאה סוף מ"י נ"ז ב' הא כ"ז אלא נשתם הקבר ממנה ונוגע במת אלו בין לעורך ובין אלא לעורך ומ"ש בדברי חמודות הפיר מתוס' שבתים הנ"ל ובב"ש בדעת הרא"ש ול"ל דשיטו עשמי' מקום שבבא המתוך שהותרה לעורך כו' ומ"ש שבבא המתוך להתיר בזבחים כ"ב ב' אבל עבוא"ת אמת מתוך שמלה בלבור מלבה נמי ביחיד ומ"ש חידושי רמב"ן שבת לב"ש ב' ב' בכיון דמלוה הוא שתיהו בה מקלת מלאכה אפי' אלא לעורך כו' ע"ש ואולי נ"ב מבבא המתוך שהותרה לעורך ב' נגעו בה ועיש מדרים פ"ב ב' מדרה מב' בבבות בחתה ובחתה אין מתעבה מתוך שמיבר למתעבה מיבר לשאין מתעבה ע"ש בפי' הרא"ש, דמיירי בשאותו שאין מתעבה נ"ב יש בו בלת עיטי אלא דאינו עיטי נמור שיוחבב עיטי נפש ויוכל לבפיהו מנד עמנו ורק מהוך שמיבר למתעבה עיטי נמור מיבר נמי לאדך שיש בו עיטי קלת ע"ש וכ"ז נ"ב דוגמת מתוך דוגמת אחרי דמתוך שהותר לעורך אוכל נפש הותר נמי אלא לעורך ובלבד שיבא בו עורך קלת:

שם ב' ב"ש היא כו' נ"ב ע' בוצ"ש בחלית בבורים ח"ב סי' ז' הקשה מהך הבבת ע' א' דמ"ד הבבערה לחלק יצאת ולא יצאי לחלק מבחרים ובקיר תבבות הייטי מבוה דס"ל הביש וקיר ב"ב הבבית ואין מלמדין ע"ש ברש"י ותוס' וא"כ לבמאי הזקן דס"ל קידושין מ"ג א' דב"כ הבבית מלמדין ע"כ הבבערה עלאי יצאת לא לחלק וא"כ לתוס' פסחים ה' ב' ד"ה לחלק דלמ"ד הבבערה עלאי יצאתה הבבערה מותרת ביוה"ב לגמרי א"כ אין לאסור לאוקמי כאן הך הבבערה ובינול בב"ש וכי יחלקו ב"ש על שמאי דבן ע"ש ומי' לו להביא בזה תוס' יבמות קי"ז א' ד"ה ב"ש בבתבו ותיתא וכי מחלקו ב"ש על הלל דבן כו' אולם בחתא מינו זה בבמה דוכתי והארכתי במ"א ונוף קיבתו הבל הוא רק דרך בלבול ויש לבאר בכמה נוני:

שם ב"ב לא אמרי' מתוך שהותרה הבבערה לעורך, נ"ב הא דפתח בהבבערה ובינול ובייש בהבבערה לתוד והמבלבלים הרבו בזה הבה דנומתו ממש ברבות יד א' בהלל ובמגילה מהו שיפסיק אמרי' קיו קים דתוריתא פוסק הלל דרבנן מיבבו' הרי דפתח בהלל ומגילה ובייש בהלל לחוד והטעם דמוכן מחילוי דה"ה למגילה ונקט הלל מקום דפתח בו' וה"ל דבוהה בו' ב' פתחת בחרי ובייומת בחדא ע"ש בתוס' ואינו מעיין לכאן ומ' מבחות כ"ז א' נמנתא וה"ה לאבות ובדוק והאי דקאמר מעמא דיבינו נקט וה"ל הבבערה דרישא נקט וה"ה לבינול אולם בבית הרבב"ח חיי בב' ב' סס"ג לאיתי שדיקדק בב"ש מולין כ"ז ב' דמיינו הך דבמוחר והמעקר פטור מלבבות ואמר ואי אמרת אין שתיבה לעוף מה"ת מחיבתו זו היא שתיבתו ליבבי בבור ובבב"ח שם הבית דבבי אומר דגם מעקר זו היא שתיבתו אבל אמרו אלא בעוחר כו' ומדע לך דאי לא ליתא מחיבתו ובקיבתו זו היא שתיבתו אי ליתא שתם ואי אמרת אין שתיבה לעוף מה"ת זו היא שתיבתו דקלי אמרו אלא לדבר בעוחר כו' לפרוש מחיבתו ולמה לו לפרוש מחיבתו עכ"ל זל [ומ"ש בהבב"ח בתם שאמרו בפ' כיסוי הדם הוא מ"ש ונ"ל בפ' הבוחט] וא"כ לדברי הרבב"ח גם כאן יש לנו לדקדק כזה דבונ"ל הי' לא אמרי' מתוך שהותרה הבבערה ובינול לאדך כו' אי בונ"ל הי' לא אמרי' מתוך שהותרה לעורך כו' אבל לא הי' לו לפרוש הבבערה ואולם לולי דברי הרבב"ח נלפ"ד פשוט כמ"ש דאין לדקדק בזה כלל וגם בהך דחולין אין לדקדק כן דנקט מחיי' שהוכרה תחלה וה"ה לענין עיקור:

שם מעבלה, נ"ב מיר"ש לעפל ולהוליך של אחם עם היום ודומ"ל ל' זה הגינה מ' ב' עוקל ומבית כו':

י"ד ב' אין שורה פחוחה מלבבה כו', נ"ב כזה בפי' הראב"ד מדיוח פ"ד מ"ג בשם הירושלמי:

שם חוזר אמר ולא דלא אמר אמרתם כו', נ"ב ע' בוצ"ש מש"ש ומוכר הלות בה (בסוכה) יציאות שבמנו רק שיהיו חולין למעלה מהמשמ אדם ומה שמלינין לתעלה מן הבמה הבבות אין לאחם דהאי

מחבירה הייתי מוחבת להמתנם בה בבה"ב עכ"ל וכ' בוונתו דלעורכו ולעורכה שרי גם בחבירה ע' חוס' ב"מ ל' א' ד"ה לעורכו וה"ינו משום דבוונתו רק לעורבה ואי אחת לוכבו נמי ממילא ליה.לן בה וה"ב בוונתו למנוה ואי בהנה נמי ממילא מהנגת המחה כו' ליה לן בה אלולם ב"ע דמה לריך לראי' בלל אחו בלאי בנדים הבורים בהמלה הא אין אסורים רק בלבוש וכיסוי ע' בלאים ב"ב ל"ה ב"ש ואם הם למעלה מחבמים אדם א"כ מה בכך שחגינים מן המחה הרי אין כאן רק המלה לבד וב"ע:

מ"ז ב' שמא יפסל, נ"ב ובכ"ש יבבא כו' ומשמע דבבחה היא פשיטה ולא אומם ומ' אריבות בזה בבוי"ש שבות שבת ובקב"ה מ"ב ס' קמ"ח ומ' ש"ש בבוחה בנרבוני סי' ב' דבבית הבבוחה הרבב"ח דבבחה הוי שונג וכ' ע"ז ולא אין לומר מאן ליתא לן דבבחה הוי שונג דלמא בבחה הוי מזיד נבי אדם בדאמרי' נבי שומרים בל לא ידענא פשיטותא היא הא ליתא דהא ליתא בפ' כיצד הרגל כו' הי' אבן מונחת לו בתוך מיקו והביר בה ובבחה לענין בוקן חייב לענין ד' דבבים פטור ופירש"י לענין ד' דבבים פטור אעפ"י דבבור בה הוי בבחה שבנה ולא פשיטה הרי קמן שבבחה הוי שבנה ויש לחלק בין שומר שאמר לא ידעתי אלה הנחתיו לבין אחרי שבחות וקיל ע"ל ועיש שמלק בס עוד בזה בין יחיד לרבים ע"ש ובבוחן התם דבאן שמא יבבא ואי תיתי לבבחה הנה בש"ש יוחד יש חבש בבחה בבמה מקומות שמא יפבא מלבדון מלבדות מלקלוף ובדומה ע' תבואות שור סי' ר"ח סקב"ט ע"ש ומ' ירושלמי שבועות פ"א ה"ח ליה בחלה אור אין שמחת אלא מעמים הרי"ף ב' סוי' ליה בחלה בבחה בבחה בבבים ד"ה סוי':

שם הללו בעלי מחרב, נ"ב ע' בגליון בבס הבבוך ומ' ש"ש מבריי בבוחא סי' לל"א:

שם בני לוי עלי וקדשו כו' ואתמיה בי כו', נ"ב ע' מעין זה בבבש"ש בוטוב מ"ח ב' ד"ה שמתמיה בהבב"ה בבש"ש:

מ"ז א' כל מזונותיו של אדם קונים לו מרי"ח, נ"ב כל' זה ב"ב יו"ד א' בבס שמזונותיו של אדם קונין לו מרי"ח כו':

שם חון מהולות שבתות והולות יו"ט, נ"ב אולי בזה ענין הדדם בהך דבלהי עיריבוי דבדש' בתפילין והיו לך לאות יאלו שבתות ויו"ט שהן נוסן אות בן בלן דבדש' בי חק לישראל הוא יאלו שבתות ויו"ט שהן נוסן חק אינם בדין ד"ה ע' ש"ש הבבש"ן מ"ב ס' כ"ש הבבת אלקרי חק עש"ה ויו"ט ובבת בי הדדי מיהו ע' שבת ס' ב' ומבש"ש על הגיון וכיון דחק לישבת דמזוני הוא לבן דבש' בב ליאלת שבתות ויו"ט לענין זה שלין שהמזון שלהם ויאלותיהם נידון בבש"ה רק אם פיחת בה' ומ' בוקה מי' רבש הבית לי הבסיקתא מרי"ה נקלנין מזונותיו של אדם חון ממה שמוליא בימים טובים ובבבתות ובבלתי חדשים ואולו של אדם חון מזונו:

שם מלא אחרת ולא הימנה מנים את הבני' ואולל את הראשונה, נ"ב ל"ש לבאורה למ"ד הומנה מילתא היא מדוע אין הראשונה אסורה מבוה מוקלה מחמת מלוה ומ' ע' הראב"ד עבוות פרק ד' מבנה יודע ד"ה בלבלת שבת ד' שבל המוכן לבבת אין אדם נמלך עליו למוכרו ולא לבבוחו לדבר אחר כו' המוון לבבוחו ול"ל דבק הדבר בן מבוה חיבוב ובבוד שבת אבל אינו אסור ומוד דבמולא אחרת ולא הימנה הא לא עדיף מקדשים דבפין בבבוא מולאת אחרת ולא הימנה בחבואר בבבוחות ול"ל ב' ולכן נמי מה שמבין הבני' אלא בן הראשונה אחת הראשונה זהו בפדיון לראשונה שהיא בפדיה ומתחלקת בשני' אם שמתמת בהבינו לראשונה מיד דעתו שאם יודעו לו לא הימנה אלא לא זו והיא לאחרונה אלא בהיה בבבה בבבה בבב

עין משפט גר מצוה

מ״ב ס״ב ס״ג ס״ד סימן תקפ״ד סעיף ב׳ ס׳ [עי׳ שבת סוכה סח:־ע״ב מגילה קידושין]

אמר רב פפא הלכך הלז בר ישראל דאיתי ביה תרי לישנמתון וכו׳ - פירוש משום דאתמר לענין מגילת יוחסין לענין נקיות ואחר. לענין מגילת יוחסין דקלים. דאמרכרא מהן שיש מהן בנגל הרבה כדאמרינן בס״ק (דף פ״ב) עולה מקלנו לנגל מזה מלא דממה מזה: כלי פשתן. לענין: לא שנו. בתמיד״ אכל לתומתן וכו׳ - פירוש משום דאתמר לענין מגילת יוחסין ולכך קרי לנו קלרי על

קצרי דבי רב - פירוש שנכסן הנבנים שם שמקלקין הנבנים ע״י רמיעה המים: **בי** שאין לו אלא מלוק אחד מוכר לכבוס בעוד״ (״ובכובוא יוסן) וכל״ אלו מגלגלין (מ״ק דף יד״) דקאמר ולוטמדר כל דאמר אלא מלוק אחד וכו׳ דפריך יאמרו כל המלוקים אסורים לכבס בתוך המועד ומלוק זה מוכר ומוכרן זה לוחרו מוכים עליו שאין לו אלא מלוק אחד ואינו לבוש אלא לבכס המועד אמר״ג שאין לו אלא אחת אבל מ״מ יש לבוש לכבס בגדי הסיטוקים כדי לשמוב דהוי כמי שאין לו אלא מלוק אחד שם בגדיהם וכל שנה ובמו לבוש לו כל בגדיו ועל זה נהגו שלוה לכבסם בתוך המועד:

בשני וכחמישי קורין אע״פ אחד. מלבון מוכים רבינו פס דמפקיר שלה למנין אבנשה מקדמתה קורין אבנשה ומפקיר אחד שמפקיר אחד מן אב׳ דקל מוכיעין ליה כתבילה (דף פ׳. תוס׳) מפקיר שלה למנין אבנשה לו לא מקמנע מהבא דשולה: ותרוייהו

דבינו חננאל

לחת לכם אחריה וחקרה. אסורין משפחה דרב אלו דקלין ובלי פשתן: ראת היה בר בריה שרה. בריה שרה ד׳ תשרון: בגדים מגולגלין אבל לבנבון בשבת שחל ה׳ באב לחיות אחרת בתוכה עד יום חמישי ואפילו הן בגדים של פשתן. אפ׳ נ״ע בלשון ישמעאל אל״ל בשבת מתרחצת (כתובות יז) מגולגלין אבל לבנבון בשבת שחל ה׳ באב בתוכה אסור לספר לבכס. וכחמישי מותר מפני כבוד השבת. אע״פ שנכסן לבנבון אינו שחל ה׳ באב בתוכה אסור לספר לבכס. ובחמישי מותר לבכס בשבת. ואם לא בכס בחמישי בשבת מותר לבכס בערב שבת מן המנחה ולמעלה. ואיתימא רב אחא בר יעקב אחא. אחד לחיות בשני ובחמישי קורין שלשה ובמפטיר אחד בשלישי וברביעי קורא אחד ומפטיר אחד רבי יוסי אומר לעולם קורין שלשה ומפטיר אחד תיובתא דשמואל אמר לך שמואל תנאי היא דתניא תשעה באב שחל לחיות בשבת וכן ערב תשעה באב שחל לחיות בשבת. אוכל ושותה כל צרכו ומעלה על שולחנו אפילו בסעורת שלמה בשעתו ואסור לספר ולכבס מ״ח ועד התענית דברי רבי מאיר דבי יהודה אומר כל החדש כולו אסור רשב״ג אומר אינו אסור אלא אותה שבת בלבד ותניא אבל מראש חדש ועד התענית דברי ר׳ מאיר רבי יהודה אומר כל החדש כולו אסור רשב״ג אומר אינו אסור אלא אותה שבת בלבד אמר ר׳ יוחנן ושלשתן מקרא אחד דרשו ורבתיב ״והשבתי כל משישה חגה חדשה ושבתה מאן דאמר מ״ח ועד התענית אחד. אחד קורא והוא עצמו המפטיר. קמני מיהת לתחרוי מותר מיומא דשמואל וכן ערב תשעה באב שחל לחיות בשבת. ״פיוט מפקיע סעודתו ואינו אמר״ פטרעמא אלמה. דמלגתא היא מתמה נישן כפרק (מי שאחזו) (דף פא:) דאיכא למאן דאמר מלך דאיכא מלך ודאיכא מלמר כמגרת שוב לא מר (מלכותא) נשיכן לתמר בשבת שחל ה׳ באב לחיות אסורין לספר ולכבס מ״ח ועד התענית. מלגתא דמכיבה ליה לרבי מאיר לפני אסור לתחרוי נמי אסור. בשבת שחל ה׳ באב לחיות אחר בשבת מתחרין לכבס בה השבת בלילה מה לחיות ה׳ באב בר׳ אי בר׳ אי בר׳ לפנינו אסור לתחרוי מותר. חל ה׳ באב לחיות כ״ש כ״ש בר׳ באב עצמו מן הסעודה ולמעלה. ליום אבני מי שהצניע ורוקן עצמו לגך. הקריאת הספר ק״ל כי יוסי דאמר לעולם קורין ג׳ בר׳ באב לעולם לכבס ולכבס בחמישי ראשון כבר שבת אינה חלוק לא לה אלא אותו חלוק לא לה מצי לתחרוי עד שבת תהיינו כבר שבת דמכבס ליה ולהבי שאר יומי אסור אבל לחיות לא הוי אסור בתרוי דשמואל דא דקתני מותר לכבס בה ד׳ לחיות אסור

הגהות מהר״ב רגשבורג א) רש״י ד״ה מכל לאחריו וכו׳ ובשני׳ - ומקמן מלגא ובשני׳ :

מוסף רש״י. אמר רב פפא כאב בכרב שאבא מתחרין לכבס בה בשבת לחיות אחר בשבת בה לחיות ה׳ באב בר׳ אי בר׳ אי בר׳ לפנינו אסור לתחרוי מותר. חל ה׳ באב לחיות כ״ש כ״ש בר׳ באב עצמו מן הסעודה ולמעלה. ליום אבני מי שהצניע ורוקן עצמו לגך. הקריאת הספר ק״ל כי יוסי דאמר לעולם קורין ג׳ בר׳ באב לעולם לכבס ולכבס בחמישי ראשון כבר שבת אינה חלוק לא לה אלא אותו חלוק לא לה מצי לתחרוי עד שבת תהיינו כבר שבת דמכבס ליה ולהבי שאר יומי אסור אבל לחיות לא הוי אסור בתרוי דשמואל דא דקתני מותר לכבס בה ד׳ לחיות אסור

מוסגר הגהות

[ל״ל דלא מכבס דאלמא מכבס]

[ל״ל אלא מלוק אחד]

[ל״ל אלא מלוק אחד]

[ל״ל אלא מלוק אחד

ושב כשמתענה עד לאחר שבת מקלן ונמר כלנו לתענות שם לעמוד בשביעי קל מסוגי ויהא ליעד ולא ליעד מבני
לעשות: (יד) ולא הלכו לא הלכו כמה פרשיות מתענין ולא יקבו הלכו [ג] אם יהיה מתענה בשביעי לא יהא בשני
ולא בחמישי פירוש כגון שלמחר בתפלת המנחה הריני נדר מלאכת מלאכה עמי מתפלל עמו כדפיל ובו
לאחר שגמר תפלה שקבל עליו מה שהיה לו לעשות בתפלת המנחה [ד] בכרכות בריש פרק המפלל ומאחר שהיה מבר מחזיק
הריני נתן הכרכים בתפלת המנחה ולא יהא לבשנה אלמר הריני מנדר מלאכת מלאכה
מקבל עליו מלאכה ולא יהא לבשנה אלמר הריני מנדר (ה) בתענית שנות עד בלים ומה שלא יהא לבשנה
מקו [ה] הן חבר ויבן ויחד בכן ומה שהעלה בלבם לא יהא לבשנה אלמר הריני מנדר
מלאכת מלאכה בכל לבשנה ולא יהא לבשנה אלמר הריני מנדר (ו) בתענית שנות עד בלים ומה
לבשנה אלמר הריני מנדר (ז) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (ח) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(ט) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (י) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (יא) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(יב) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (יג) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (יד) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(טו) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (טז) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (יז) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(יח) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (יט) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (כ) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(כא) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (כב) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (כג) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(כד) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (כה) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (כו) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(כז) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (כח) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (כט) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(ל) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (לא) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (לב) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(לג) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (לד) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (לה) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(לו) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (לז) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (לח) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(לט) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (מ) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (מא) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(מב) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (מג) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (מד) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(מה) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (מו) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (מז) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(מח) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (מט) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (נ) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(נא) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (נב) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (נג) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(נד) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (נה) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (נו) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(נז) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (נח) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (נט) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(נ) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (נא) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (נב) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(נג) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (נד) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (נה) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(נו) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (נז) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (נח) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(נט) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (ס) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (סא) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(סב) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (סג) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (סד) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(סה) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (סו) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (סז) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(סח) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (סט) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (ע) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(עא) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (עב) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (עג) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(עד) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (עה) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (עו) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(עז) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (עח) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (עט) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(פ) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (פא) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (פב) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(פג) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (פד) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (פה) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(פו) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (פז) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (פח) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(פט) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (צ) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (צא) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(צב) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (צג) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (צד) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(צה) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (צו) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (צז) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(צח) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (צט) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (ק) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(קא) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (קב) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (קג) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(קד) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (קה) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (קו) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(קז) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (קח) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (קט) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(ק) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (קא) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (קב) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(קג) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (קד) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (קה) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(קו) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (קז) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (קח) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(קט) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (ר) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (רא) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(רב) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (רג) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (רד) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(רה) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (רו) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (רז) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(רח) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (רט) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (ש) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(שא) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (שב) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (שג) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(שד) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (שה) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (שו) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(שז) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (שח) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (שט) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(ת) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (תא) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (תב) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(תג) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (תד) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (תה) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(תו) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (תז) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (תח) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(תט) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (ת) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (תא) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(תב) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (תג) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (תד) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(תה) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (תו) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (תז) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(תח) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (תט) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (ת) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(תא) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (תב) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (תג) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(תד) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (תה) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (תו) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר
(תז) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (תח) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר (תט) מנהגו בכל לבשנה אלמר הריני מנדר

הגהות מסרי [א] מרי: [ב] ריש: [ג] כנן: [ד] נעל: [ה] ואין נרע לבנלים ולחיה מלכיריך מלכי: [ו] כרים כרמנו: [ז] כבכל: [ח] ושיר: [ט] לא יהא לא יהא נגר אלים:

חדושי אנשי שם

א נ"ם ויש לנו ר מלאי מלון שם המומרת מן רשיעה ומן ישיבת הדין המקבלין הטמה לא קיבל עליו אם מדין לאחר שעשוני אמרי בי מדרש שם בגמרא
כמו דיש שבל אחל לא בדרש מלה בה מלא שבל אל ע"ב דבכה ומדבר עד לאחר תפלה זוהי לאחר מלאכה מלאה הלך ואלמן מה ומכל
בדרש ומלו המשר מלכנו מ בדרכם מלה אם בלבד הנעשה לאחר מתפלל מעמד כמר הבנה בלי מלה ומדבר מלאכה מלאכה בלבד ומלאכה
בלבד שבל אחל מלאכה בלבד מלאכה מלאכה בלבד מלאכה בלבד מלאכה בלבד מלאכה בלבד מלאכה בלבד מלאכה בלבד מלאכה בלבד
מלאכה בלבד מלאכה בלבד מלאכה בלבד

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פ"ז מהלכות ממרים הלכה כ:
יט ב ג ד מיי' פ"ג מהל' קידוש החדש הל' ז:
כ ה ו מיי' פ"ז מהל' ממרים הלכה ג:
כא ז מיי' שם הל' כ:
כב ח מיי' פ"ח מהל' כילה וקבלתו כך בשעה שאכל אדם מפרי האילן מרדו והוליחו מחוץ לגן עדן והיה מחזר על כל האילנות ולא היו מקבלין אותו אלא אותה שקלקלה עמו פתחה לו דלתיה וקבלתו כך בשעה שאכל אדם מפרי האילן מרדו והוליחו מחוץ לגן עדן והיה מחזר על כל האילנות ולא היו מקבלין אותו מה היו אומרים לו ח"ל בדכיא הא נגבא דעבת דעתא דבריה היינו הא דכתיב אל תבואני רגל גאוה ורגל שנתגאה על בוראו ויד רשעים אל תניעני לא תסב מני עלה אבל התאנה ע"י שאכל ממנה פתחה לו דלתיה וקבלתו:

הגהות הב"ח

(ל) רש"י ד"ה שאין וכו' ומדקרי ליה מן הדעת:

בה נתקנו - פי' בקונטרס מדם הקב"ה בתחומל שהוא מכה בו מרפא גם כתוך גם כמו וילת אם בגיון ואמי אהיה תומת אם ואין מגין זה לזה כלל אלא היינו כדאמרי' בב"ל מעל לכן מלך שקלקל עם אחת משפחותיו כיון שמעם המלך מרדו והוליחו חוץ לפלטרין שאין לך דבר שמביא יללה על אדם אלא יין. הלכך מתפגרא דעל ידו נקנסה מיתה וכיצה לעולם: שאין התינוק יודע וכו'. ומדקרי ליה (ל)הדעת טוב ורע שמע מינה היינו חטאים: בדבר שנתקלקלו בו נתקנו. מדם הקב"ה בתחומל שהוא מכה בו הוא מרפא גם כתוך גם כמו וילת אם בגיון (איכה ד) ואמי אהיה לה נחוש ה' תומת אם סביב: למואל מלך. שלמה המלך למואל מעשיו והכמתו להקב"ה. למואל שמיה הוא כמו ידי שמתי למו פי (איוב מ): משא אשר יסרתו אמו. פרשת תוכחה שהוכחתו אמו: שכפאתו על העמוד. להלקותו ויסור לשון מלקות כדאמרי' לקמן (דף פח.): ויקרו אותו* זה מלקות ומפני שהיתה רואה שהוא בעל הגאה ומרבה בשעורתו היתה מוכיחתו: אמו גרמה לו. להיות רשע שהרי בתחילה לא יתלו הטובה והיינו מה ברי למה תגרוש לרגן אחרי שאתה בני ולא בן אחיך: בר בטני. מעי גרמו לך להיות בעל טרח ובעל כח שדמקתי ונכנסתי שתשמים יפה לולד לגנו ולזרו כדאמרינן בחמ' מה (דף לא.) שלשה חדשים האחרונים תשמיש יפה לולד שמתוך כך יצא הולד מלוגן ומזורז: אי שכר. כלומר אל רוחניים לומר איה שכר לא נאה לומר לך[2]: בער אנבי מאיש. בהיות משא כתיב: שפיתי יותר מהן: שבולה סריקין. רקיס שרגילהו בכך אבל אם יש בחבורה אדם הגון כמי הלי גוזעא לא ממשיך ואינו נעשה בן סורר ומורה ובחבורה אלאו מלוה קאמר: הא קמ"ל. מתני' דאפי' שולה סריקין כיון דאיתחבור השתא למלוה פטור ולעולם דינו דבן סורר ומורה אינו נחטרת סריקין: אבל בעיבור החדש. כדמפרש לקמן שהן נקבלין עשרה או יותר ועולין בעלייה ואין אפיפה זו אלא לפרקים הדבר שעברוהו ולא לעיין דהא אין עולין אלא לאור עיבורו דהיינו ליל מולאי שלשים וכבר מעובר הוא דהא לא קדשו היום את החדש וקדשם אין אם ביום מחרת דהיינו יום שלשים ואחד למעות על כך כדאמרי' (ר"ה ד' מה.) שלא בזמנו אין מקדשין אותו ועד דאי לקדושי בשלשה אני: בפת דגן. ולא ידענא משום מאי נקט פת דגן ומשמע למעוטי פת אורז ודוחן קא אתי: יום עבורו הוא יום שלשים שנעשה ממנו חדש היוצא מעובר: אור יום עבורו. מולאי שלשים והודיע שעבורו: אחריפו. אקדימו כמו מרפי ואפלי (ע"ז ד' עה.). אחריפו ועולו בגילה היו יושבין שם ועושין חומה להשמיע קול וקאמר להו רבי חייא להקדיש ולעולת מבעוד יום מעבו כדי שירלו אותם עוברי דרכם כשהן עולין ויפרקמו והיינו דקתני אין עולין לה בגילה אלא ביום ואלי דקתני אין עולין לה ביום אעיקר מילתא קאי שהשעורה ומשלו ומתנו של דבר בגילה הוא: אחריפו ופוקו. נבקר אל תאחרו לילך שהרוחה אתכם מבין שיבנו שם כל הלילה ותאפרסם הדבר אבל הרוחה אותם יורדין אלא בהשכמה סבור שעבשיו עלו ואין מבין הדבר: *אבל מעשר שני. גבר ממעות מע"ש וקנה בשר ויין ואכל דאי גבר בשר ויין עלמו אפי' דאולין נמי לא כדאמר [ע"ש] עד שיקח בשר בזול ויאכל ויין בזול ויאכה (*ומן החטוי): דבי אורחיה. כדרך מלוחו נאמר בתריה: אחריפו ופוקו. נבקר ונכנס בתע"ש [ודברים יח]: *אבל בלות וטרפות. לקמן ליף לפטורא: אבל בשר עוף. טהור פטור דלא מגיע דלא ממשיך בתריה: אחריפו. אחריפו ופוקו. אחריפו ופוקו. אבל בלות וטרפות. אבל בשר עוף. אבל בלות וטרפות. אבל בשר עוף. אבל בלות וטרפות. אבל בשר עוף

כסדר הפסיקתא דרב כהנא [168b] דש"ח נו"ע ארי"ק <שד"ש>[1], כאשר פירשתי בחיבור זה סימן תקצ"ה[2]:

7 תתפח. ערב[3] חשעה באב לא יאכל אדם שני תבשילין ולא יאכל בשר ולא ישתה יין, וראוי להחמיר[4] כיון שלא פירש התלמוד מה הם שני תבשילין. ואפילו תבשיל אחר של בשר אסור לאכול. ותניא[5] אבל אוכל הוא בשר מלוח ושותה יין מניחו. בשר כל זמן שהוא כשלמים, שני ימים ולילה אחת, אסור לאכול, דכתיב בשלמים שמחה, כדאמרינן בערבי פסחים[6] שבזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר[7] וזבחת שלמים, ובפרק בן סורר ומורה[8] אמרינן נמי אינו חייב (אלא) באוכל תרמימר בשר אלא בבשר שהוא כשלמים[9]

1) כי"א. 2) לעיל עמ' 332 ולהלן, וע' לקמן עמ' —. 3) ל' א', משנה כ"ו ב'. 4) מובא בשם רבינו באו"ז ח"ב סי' תט"ו ובמרדכי תענית פ"ד סי' תרל"ד. וכענין שני תבשילין לענין ט"ב יש מחלוקת בין הפוסקים, יש מפרשים שני תבשילין היינו בשתי קדירות אבל בקדירה אחת אפילו מינים חרבה נחשב כתבשיל א', ויש מפרשים שני מינים מטש, ועוד יש שיטות וסברות בזה, לכן כתב רבינו שראוי להחמיר בין בשתי קדירות ובין בשתי מינים. ע' תוס' ד"ח ערב וטוב"י או"ח סי' תקנ"ב ושבה"ל סי' רס"ד. ומ"ש חסות בשם רב חאי וריצ"ג הוא מדברי הרמב"ן בתוה"א, ולפנינו בריצ"ג אין רמז לכל הענין. וכפירוש רב חאי פר"ה. 5) וכן ברי"ף, גמרא: תנא. ומכאן עד שב"ט לקמן עמ' 666 שורה 4 הועתק באו"ז שם ובטאו"ח רס"י תקנ"ב, ובקיצור במרדכי שם סי' תרל"ט. 6) פסחים ק"ט א'. 7) דברים כ"ז ז'. וע' תוס' פסחים שם ד"ח וזבחת. 8) סנהד' ע' א'. 9) דברי רבינו סותרים למ"ש לפנינו בגמרא, ששם יוצא להפך שבן סו"מ פטור אף בעבור רק לילה אחד על הבשר, ולפי"ז אין ללמוד משם לענין ת"ב, שאפשר שאף מה שבסו"מ פטור עליו אסור בפ"ב. וכבר נשאו ונתנו חכמים רבים בדברי רבינו אלה. הראשון שנגע בענין זה בקיצור היה ד' אברהם מפראג שחבר חנחות לטורים, מובאים דבריו בפרישה (רא"ף.) וז"ל הפרישה: "שיש בו שמחה וממשיך בחריה עיין בפ' בן סורר ומורה דמשמע בחריא שבן סורר ומורה אינו חייב על בשר ששחה לילה א' שאז אינו ממשיך וז"ל רא"ף בחגהותיו בפ' בן סורר ומורה אמרי' התם בערב תשעה באב משום שמחה וכל "זמן שהוא כשלמים נמי אית ביה שמחה כאן גבי סורר ומורה משום אמשוכי הוא ובכל שהוא לא ממשיך ופירש"י בכל שהוא משעבר לילה אחת פטיג טעמו ולא חשיב וזהו דלא כפנים וע"ב הפנים אינו נכון ע"ש ותמצא עד כאן לשונו והביאו מ"ו ז"ל ולענ"ד (שדלקמ') [ולק"מ] דהאבי העזרי בא לחוכיח בזה דאין איסור באכילת בשר עוף משום דלית ביה תורת שמחה ולא תורת אמשוכי כמו שיש בשאר בשר והוכיח זה מבן סורר ומורה ומסה שאדם יוצא י"ח שמחה ברגל מחרוויהו יחד וה"פ מדאמרי' גבי סורר ומורה דאבשר עוף אינו נעשה בן סודר ומורה ש"מ דלית ביה אמשוכי דהיינו לומר שיש בו תענוג גדול באכילת בשר עוף ומ"ה אינו כדאי [לאסור] לאכלו בעט"ב והוכיח מדאמר רבא דלא נעשה בו בן סורר ומורה ש"מ דלית ביה תענוג יתירה דניחוש דלימשוך ע"י וא"ת אף שאין בו תענוג לאמשוכי ע"י מ"מ יש בו שמחה ע"ז מייתי דאיה דחגיגה דלית בבשר עוף משום שמחה וזהו שסיים וכתב מכל הני משמע דה"ח נמי בסעודה המפסקת שרי והכי הצעת דבריו מראמר רבא גבי דין בן סורר ומורה שאינו חייב אלא בבשר שהוא כשלמים וממשיך כתריה וקאמר

דאבשר עוף ג"כ אינו נעשה כן סורר ומורה והיינו ע"כ מטעם דאינו נמשך בתריה והוא אינו חייב אלא אבשר דנמשך בתריה וממילא צריך להיות בו שמחה שבכלל מאתים מנה דהא אמרי' שם דהשמחה היא כל זמן שלא כשלמים דהיינו שני ימים ולילה אחד ובן סורר ומורה דתליא בשמחה משום דהאבי העזרי קאי אדלעיל מיניה דמה דהתירו לאכול בשר מלוח בסעודה המפסקת לאו מטעם דנתבטל טעמו לחוד אלא משום דלית ביה שמחה וכיון שכן דבעינן בשר שיהא בו שמחה ממילא נשמע דבבשר עוף ג"כ מותר דהא בבן סורר ומורה דבעינן גביה שמחה ואמשוכי מותר בבשר עוף וברגל אין יוצאין בעופות וכמ"ש לעיל וק"ל ולפ"ז היה נ"ל למחוק וי"ו מואמר רבא ולגרום אמר רבא וז"ל חגמרא בפרק בן סורר ומורה ד' ע"א רבה ורב יוסף דאמרו תרוויהו אכל בשר מליח ושתה יין מגתו אינו נעשה בן סורר ומורה תנן התם וכו' עד ערב ט' באב אובל אדם בשר מליח ושותה יין מגתו בשר מליח עד כמה כל זמן שהוא כשלמים ויין מגתו עד כמה כל זמן שהוא תוסס הכא מאי ופסיק התם דמשום שמחה וכו' כדלעיל ומ"ה נמי נקט אבי העזרי כלישניה משום שמחה לאשמועי' חטעם דבשר מליח משום דאינו נזכר שם בסוף מסכת תענית חטעם דצריך לחיות דומיא רשלמים אי משום שמחה או משום דאין בו עוד טעם." ולא וכיתי להכין דברים האלה, שיש בהם אי-דיוק וסתירה בתכ"ד, והקושיא העיקרית לענין בשר מלוח בבן סו"מ עדיין במקומה עומדת בכל תוקפה ועזוזה. ובכ"ח או"ח שם סעיף א' כתב וז"ל: „ומ"ש צ"ע לבאר מ"ש ראבי"ה ואמרינן נמי גבי בן סורר ומורה דאינו חייב אלא בבשר שהוא כשלמים וכו' ובפ' בן סורר ומורה מבואר להדיא איפכא והכי איתא התם רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אכל בשר מליח ושתה יין מגתו אינו נעשה בן סורר ומורה תנן התם ערב ט' באב לא יאכל וכו' ותנא אבל אוכל הוא בשר מליח וכו' עד כמה אמר ר"ח בר כהנא כל זמן שהוא כשלמים וכו' הכא מאי התם משום שמחה הוא כ"ז שהוא כשלמים נמי אית ביה משום שמחה הכא משום אימשוכי הוא וכל שהוא לא מימשך ויין עד מ' יום אלמא דלגבי בן סורר ומורה אפילו יש בו משום שמחה אינו נעשה בן סורר ומורה דלא מימשך ואפילו משעבר לילה אחד מפיג טעמו ולא חשיב וה"ח בעופות איכא למימר נמי דאיכא שמחה אלא דלא חשיב ולא מימשך וצ"ל דראבי"ה מפרש מאי דקאמר בגמרא הכא מאי בלשון קושיא הוא והכי קא קשיא ליה ארבה ורב יוסף מאחר דלענין ט' באב בשר מליח ויין מגתו לא איקרו בשר ויין כדתניא בברייתא א"כ ה"ה ודאי לענין סורר ומורה לא איקרו בשר ויין ותדע לך שכן הוא מדרב חנינא בר כהנא שנתן שיעור למה ששנינו לענין ט' באב ולא נתן שיעור למה ששנינו לענין בן סורר ומורה אלא ודאי דדין אחד להם א"כ רבה ורב יוסף מאי אתו לאשמועינן וזהו שאמר הכא מאי כלומר הכא מאי סברא איכא למימר דליהוי ביה שעור אחד מלענין ט' באב, דאיצטריכו דבה ורב יוסף לחשמיענו ומשני התם משום שמחה וכו' פי' רבה ורב יוסף סבירי להו חך סברא אכל רב חנינא בר כהנא לא סבירא ליה כוותייהו אלא הכל שוה ודין אחד להם והלכתא כוותיה דמשום שמחה הוא גם בשר עוף טעמא משום שמחה הוא גם הרמב"ם בפ' י"ז מה' ממרים פסק כן לענין בן סורר ומורה וז"ל וכן אם אכל בשר מליח ביום חג' למליחתו או שתה יין מגתו פטור וכו' וכדברי ראבי"ה והיינו כרב חנינא בר כהנא". אבל במחכה"ג פירושו דחוק ורחוק, שבגמרא אין שום רמז לקושיא אלא בעיא כשאר כל חבעיות שכש"ס. ובהגחות הטור בשם מהרל"ח: „ר"ל לפי דעת חבעיין דבעי בסנהדרין (ע.) גבי בן סורר אי חוי נמי דיניה כמו ט' באב דכל שהוא כבשר שלמים חייב

חוי טעמו משום שכשחוא כשלמים יש בו שמחה וממשיך בתריה אבל לא קאי למסקנא חכי דמסיק התם דגבי ט"ב המעם משום שמחה אבל בבן סורר המעם משום אמשוכי ובכל שחוא לא מימשך ולא חביא ראבי"ה דברי חבעיין אלא ללמור ממנו שכיון שחבעיין רצה לדמות דין עש"ב לדין בן סורר ומורה מכלל דסבירא ליה כשם שבשר עוף אין בן סורר ומורה חייב עליו בעש"ב נמי שרי". אבל לא חועיל כלום בתירוצו, כיון שלפי המסקנא אין לדמות בן סורר ומורה לת"ב ובן סו"ם קיל מת"ב א"כ נוכל לומר שאף לענין בשר עוף אינם שוים שאף אם בן סו"ם פטור בת"ב אסור. ובמ"ז או"ח שס סק"א כתב וז"ל: "ולכאורה י"ל אמ"ש ראבי"ה דבן סורר פטור אם אוכל בשר שאינו כשלמים דחיינו אחר ב' ימים ולילה אחד דחא בפרק בן סורר אמרינן רבה ורב יוסף דאמרי תרוויחו אכל בשר מליח אינו נעשה בן סורר. תנן התם עש"ב לא יאכל בשר כו' אבל אוכל בשר מליח עד כמה אמר ר' חנינא בר כחנא כ"ז שחוא כשלמים חכא מאי התם בש"ב משום שמחה חוא כ"ז שחוא כשלמים נמי איכא ביה שמחה חכא בבן סורר משום אמשוכי חוא ובכל שחוא לא ממשיך פירש"י משעבר לילה מפיג טעמו ולא חשיב משמע לפי המסקנא דבן סורר פפור אפילו בפחות משיעור שלמים וצ"ל דראבי"ה מפרש חגמרא דאין כאן מסקנא אלא חכל מדברי חבעיין דאמר חכא מאי מי נימא דהתם המעם משום שמחה כו' ובבן סורר נמי אזלינן בתר שמחה דאז ממשיך בתריה או לא נימא חכי אלא בבן סורר לא אזלינן בתר שמחה אלא בתר המשכה לחוד וחבעייא לא נפשטא וע"כ לא נקט ראבי"ה רק הדבר הפשוט בלי ספק רביותר משיעור שלמים פשיטא דפטור והטעם משום דלית ביה שמחה וש"מ דבעש"ב מותר בזה כן נ"ל פשוט. ומו"ה ז"ל דחק בחנם לתרץ הגמרא אליבא דראבי"ה". וחנה ודא שפירושו של המ"ז פשוט יותר משני הפירושים שהזכרתי, אבל גם לפירושו קשה שהיה צ"ל בגמרא „תיקו" או „ולא איפשטא", ועוד כיון שחבעיה לא נפשטה היה לו לומר ספק נפשות לחקל. והאריך בענין זה גם שו"ת בארות המים לר' יצחק שנגי (שאלוניקי תקמ"ו או תקט"ו) אחד מרבני שאלוניקי וכיון שאין הספר מצוי בידי כל ראוי לחעתיק דבריו שנראה שיש בחם קצת אמת. וז"ל בדף ק"ו ע"א ולהלן: „וכד מעיינינן שפיר נראה דליכא קושיא מב' פנים, חא' דמנקט רבינו חני תרי לישני שיש בו משום שמחה וממשיך בתריה נראה דס"ל רכיון דחזינן דחלה רחמנא בשלמים בענין חבשר לישנא דשמחת כמ"ש ושמחת וכמ"ש בגמרא דאין שמחה אלא בבשר ויין וראי דכ"ש חוא ראי חבשר חוא מלילה אחד וראי דאיכא שמחה וממשיך נמי איכא וכל עיקר ראייתו חיא דהתם בפ' בן סורד ומורח מרינו יוכיחנו דאיכא שמחה בבשר ואין חכי נמי דהתם דינו חוא משום דמימשך אכתריה ובלילה אחד סגי אבל מ"מ איכא שמחה נמי בחדיה וכיון דגילת נמי דאיכא שמחה אוף חכי כמו גבי אבלות דמ"ב אינו מן חדין שיאכל בשר כשיעור חדין דשלמים דאיכא שמחה בב' ימים ולילה אחד ולכך חביא מחחיא דבן סורר ומורח דבפ' בתרא דתעניות לא קאמר אלא עד כמה כל זמן שחוא כשלמים ולא פי' המעם דשלמים דנקט על שום מה והתם גילה לנו המעם דמשום שמחה היא. וזהו מה שכתב רבינו בתר חבי ואמר רבא אבל בשר עוף אינו נעשה בן סורר ומורח ואמרינן בחגיגה יש' יוצאין י"ח בנדרים אבל לא בעופות משום דכתיב ושמחת יצאו עופות דלית בחו שמחה מכל חני משמע דח"ח בסעורה המפסקת וחוצרך רבינו לחביא זה למיפשט דגם בבן סורר ומורח מעמו ג"כ משום שמחה; אע"ג דלית בית חשיעור דשלמים שחוא לב' ימים ולילה אחד וחראיה על זח דבעופות אינו נעשה בן סורר ומורח והמעם למה אלא ודאי משום דמצינו במקום אחר דכתיב ושמחת יצאו עופות דלית בחו שמחה

ה"ה והוא המעם נמי בבן סורר ומורח ומינ' נשמע באבלות דמ"ב דחמירא לן שובא דאמרינן ביה שיהא דינו כבשר שלמים דאית ביה שמחה הנאכל לשני ימים ולילה אע"ג דמפיג מעמו נקרא בשר לענין זה דאסור לאכול בשעור דשלמים. ועוד נראה לענ"ד לתרץ דכונת רבינו בפירוש הגמרא הוא כמ"ש בגמרא הכא מאי התם משום שמחה הוא כל זמן שהוא כשלמים נמי אית ביה שמחה הכא משום אימשוכי הוא וכל שהוא לא ממשיך. עכ"ל הפי' הוא דמן הדין הילי"ל או דלמא לא שנא כדרך התלמוד בכמה מקומות ואם כן הוא ספוקי מספקא ליה לתלמודא אי אמרינן חכי או לא. וכיון דאמרינן חו בגמרא דבן סורר ומורח שאכל בשר עוף אינו נעשה והתם חוי משום דלית בחו שמחה כמ"ש גבי נדרים בפ"ב דחגיגה דיש' יוצאין י"ח בנדרים אבל לא בעופות לא נגעו בו משום ליחא דשלמים דלב' ימים ולילה א'. אלא משום דלית בחו שמחה אלא בבשר בהמה בקר וצאן אוף חכי נמי בבן סורר ומורח בבשר בחמה אמרינן דדינו כשלמים דבשר בחמה דבעינן לב' ימים ולילה אחד וחיינו המעם נמי דמביא רבינו החיא דעופות דבן סורר ומורח דאע"ג דחתם בפרק בן סורר ומורח דף ע' ע"ב דאמר רבא אבל בשר עוף אינו נעשה בן סורר ומורח המעם חוא דלא ממשיך אבתריה כדמוכח שם מ"מ כיון דאמרינן בפ"ק דחגיגה גבי ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים אבל לא בעופות משום דכתיב ושמחת בחגיך כמ"ש בגמרא אוף חכי נמי בבן סורר ומורח חוי משום שמחה אע"ג דלא בעינן ב' ימים ולילה א' יע"ש". ובס' חמרא וחיי לר' חיים בנבנשתי (ליוורנו תקס"ב) רמז לדברי בארות המים וכתב: "וחרב המאירי כתב עש"ב וכו' וכן הדין לענין בן סורר ומורח לפי מה שפסקו גדולי המחברים ויש פוסקים בענין בן סורר ומורח לפי סוגיא זו בכשר משעברה לילה אחת ובין עד ארבעים יום עכ"ד. ופסק גדולי המחברים שחביא הרב המאירי מסייע לדעת הרב בארות המים כמ"ש שם ואפשר לחוסיף קצת על דבריו דחא דקאמר תלמודא ובכל שחוא ממשיך דחיי' בעלמא חוא ולעולם דבעינן כשלמים" (ק"ב ע"ג.) ודברי המאירי שהעתיק הם לפנינו בחידושי המאירי לסנהדרין שנדפסו מקרוב (גוריציאה תר"ק, או תרצ"א) עמ' 206. וחנה יוצא מדברי הרב המאירי ששתי השיטות בנויות על הסוגיא שלנו מבלי שינויי נוסחאות, וע"כ שהם מחולקים בפירוש הגמרא בזה ששיטה תראשונה מפרשת התם משום שמחה וכו' הוא פירוש הבעייא טעם הספק, והשיטה השניה מפרשת התם הוא הפשיטות שאין לדמות בן סו"ם לת"ב. וכן מפרש ביד רמ"ה, וכן משמעות לשון הגמרא, שאל"כ היה לו לומר תיקו או ולא איפשטא, כמ"ש לעיל. והתימה על רש"ש שכתב פירוש זה כעין חדוש מדעתו. אבל בכל זה אי אפשר ליישב דברי רבינו על לשון הש"ס שלשונו דאמרינן מוכיח שהיה לפניו כן במסקנא. ובאו"ז חעתיק לשון רבינו [ודאי בחוספת פירוש]: "דאמרינן בפרק בן סו"ם רבה ורב יוסף וכו' ומייתי עלה התם הא דשמעתין אבל אוכל בשר מליח משמע דחא בחא חליא, דבמה שלא נעשה בן סו"ם מותר לאכל בסעורה המפסקת" עכ"ל. וצ"ע דתלי תניא בדלא תניא, ובגמרא לומר הסתום בבן סו"ם מן המפורש בת"ב וודאי שלשון חאו"ז קטוע וצ"ל: דחא בהא חליא דמה [שמותר לאכול בעש"ב אינו נעשה עליו בן סורר ומורח ומה] וכו', ושניהם למדים זה מזה. עכ"פ יוצא גם מלשון האו"ז בע"כ שבבן סו"מ נפשט בחחלט בשר מלוח כל זמן חוא כשלמים. לכן נראה לי שחיתה לפני רבינו הגירסא בגמרא כזו: חכא מאי התם משום שמחה חוא כל זמן שהוא כשלמים נמי אית ביה שמחה הכא משום אימשוכי הוא ובכל דחוא לא מימשך [כל ומן ראיכא שמחה משיך]. ולפי גירסא זו מפורש בגמרא כדברי רבינו.

דיש בו שמחה ומשיך בחריה ואמר[1] רבא אכל בשר עוף אינו נעשה בן סורר ומורה, ונרסינן בפרק [קמא] דחגיגה [הלכה][2] ישראל יוצאים בנדרים[3] [ושמחת][4] מי[5] שיש בהם שמחה <יצאו עופות שאין בהם שמחה>[6]. ונראה, דהוא הדין בסעודה המפסקת שרי, וכן פסק רבינו שב״מ[7] יין מניחו עד כמה כל זמן שהוא תוסס וכמה תסיסתו שלשה ימים, ובחר הכי אסור לשתות בסעודה המפסקת. ומסקנא דערב תשעה באב קודם שש שעות שרי כל הני אפילו אפסיק לסעודתיה ובחר שש אסורי דדוקא בסעודה המפסקת, דהילכתא בתרוייהו לקולא.

1) סנחד׳ שם ע״ב. 2) כ״י: חילכתא. 3) ח׳ רע״ב. 4) או״ז זפור, בי״ז: ושמחים, ובמרדכי בטעות: ושמחה. 5) ד״ס, ובטור: את. 6) ארז״ז ופור וד״ס. 7) בטור לאחר שהעתיק לשון רבינו כתב: ונראה אף ע״פ שאין בו שמחה אסור שלא משום שמחה לבד אסרו בשר אלא כדי להרבות אכל וכו׳. ובב״ח שם מבאר שיטת הטור ומסיים: „ומ״מ אין חוכחתו ברורה לע״ד שלפי סברתו גם שאר מאכל שהוא מעדן ותענוג כמו של דגים או של חלב וכיוצא נמי יהא אסור כדי להרבות אכל, אלא ודאי לא אסרו אלא בשר ויין שנמצא כתוב אצלם לשון שמחה. וכן משמע פשט לשון התלמוד בפ׳ בן סורר ומורה דקאמר התם משום שמחה הוא זכו׳ וכמ״ש בסמוך. ומש״ה בשר דגים ובשר עופות נמי שרי לדין התלמוד כדברי ראבי״ה ועיקר״. וכן שם לחלן: „גם הרמב״ם בפ׳ י״ז מה׳ ממרים פסק כן לענין בן סו״מ וז״ל וכן אם אכל בשר מליח ביום חג׳ למליחתו או שתה יין מגתו פטור וכו׳ וכדברי ראבי״ה והיינו כרב חנינא בר כהנא, ודעתם עיקר וכ״כ בהגהות אשירי משם הא״ז ובמרדכי בשם רשב״ם, ולא כדעת רבינו שהוא יחיד״. ובפ״ז שם טרח ליישב דעת הטור, אבל אין מקום לתלות בו פירושו לא בגמרא ולא בטור. ולענין נדרים מצאנו (נדרים ג״ר ב׳) לרשב״ג בהגודר מן הבשר מותר בעופות זאף ל״ק האומר אסור בעופות חיינו דוקא משום דמימליך שליח עלייהו, אבל אי לא לא חוי בכלל בשר, ע״ש בר״ן ובב״י יו״ד סי׳ רי״ז. וכן שם בברייתא: אין מקיזין לא על דגים ולא על עופות ולא על בשר מליח, וכן עור שם: חקיז דם לא יאכל וכו׳ ולא עופות ולא בשר מליח, ובעיקר טעם איסור אכילת בשר מצאתי שכדברי רבינו מפורש במחזו״ עמ׳ 226: בשר מליח ער כמה פירוש (שהוא) שאין בו שמחה, כשלמים, שני ימים ולילה אחד, עד [כאן יש בה שמחה יותר מכאן] אין בה שמחה. תוך הזמן [הזה] כתיב בתו שמחה וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת וגו׳. ולגבי תשעה באב מידי דאית ביה שמחה אסור. עכ״ל כפי מה שצריכין לתקנו. חרי כדברי רבינו. וכן מפורש בהלכות גדולות, ד״ו 78 א׳ וד״ב ס״ע 191: וכמה תסיסתו ג׳ ימים וכיון דלית ביה שמחה שרי למישתי מיניה ערב תשעה באב. יין כן ארבעים יום אסור דאית ביה שמחה וחזי לניסוך. ותנח בב״ח כתב וז״ל: „ופ״ש ואכי העזרי פי׳ משום דבשלמים כתיב שמחה וכו׳ חיינו לומר דאבי העזרי חולק אפירוש זה וס״ל דאע״פ דאין הטעם נתבטל ומשובח הוא ויש בו מעדן ותענוג אפ״ה מותר משום דלית ביה משום שמחה וחוי כמו שאר מיני מעדנים שעושין מדגים וחמאה וחלב״. ולענ״ד אין הדברים האלה נכונים, אף שלכאורה נראה שהבין כן הטור. שהרי אין שום סברה לומר שהשמחה בבשר תלויה בלשון הכתוב, ולהפך צריכין אנו לשאול מדוע אין שמחה בבשר לאחר זמן שלמים, אלא ע״כ שגם לדעת רבינו אין השמחה תלויה בגזירת הכתוב אלא שמן המקרא שאין קורא שמחה בבשר רק בתוך זמן שלמים יוצא

ואי[1] מיקלע תשעה באב באחד בשבא אי נמי איקלע בשבת ונרחה בחד בשבא אוכל אפילו בסעודה המפסקת בשר ושותה יין ומעלה על שלחנו אפילו <בסעודת שלמה בשעתו. ויש נוהגין[2] שאינם אוכלים בסעודה המפסקת בשר ואין שותים

שלאחר ומן זה אין בו שמחה, והטעם מפני שבטל טעם הבשר במלח. וכן מפורש ברש״י סנחד׳ שם: „כל זמן שהוא כשלמים שלא עבר עליו זמן אכילת שלמים שני ימים ולילה אחד עדיין בלחלוחיתו הוא ולא אקרי מליח ומשמח את הלב דכתיב (דברים כ״ז ז׳) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת אלמא בר שמחה הוא אכל בתר הכי הוי מליח ונחלף טעמו במלחו״. ובשר עוף אף שטעמו בו אין בו שמחה מפני שלא חשוב וטעמו קלוש ואינו משביע ואין שמחה אלא עם חשובע, כמו שפירש רש״י בחגיגה ז׳ ב׳ הטעם שאין יוצאין ירי חובת שמחה בעופות. — ובמרדכי לאחר שהביא דברי רבינו מסיים: „ומיהו לדידן דנהגינן אסור מר״ח אפילו בבשר מלוח ויין תוסס אפילו בשר עוף ובשר מלוח ויין תוסס אסור. ע״כ מנהגים מאב״י העזרי״. ועפ״ז כתב בב״י שהמרדכי כתב בשם ראבי״ה ורשב״ם ומיהו וכו׳. וכן כתב בב״ח שלפי המנהג אסור כל בשר. אבל לפני הטור לא היה לשון זה בראבי״ה, שהרי לאחר שמסיים בדברי רשב״ם כותב: עד כאן, ובוראי שלא היה משמיט דברי הראבי״ה שאוסר גם הוא לפי המנהג, ולא היה צריך ללחום נגד הראבי״ה אם לדידן אין נפקותא בטעם האיסור. לכן נראה שהלשון ומיהו הוא מדברי המרדכי מדנפשיה, ולדעת רבינו מותר בשר מלוח ובשר עוף אפילו לפי המנהג. וסברה היא, שאין להחמיר קודם ט״ב יותר מן עט״ב, והמנהג לא בא אלא לחקרים זמן האיסור, ולכן מה שמותר מן הדין בעט״ב מותר אף לפי המנהג. ובשלה״ג סי׳ תתמ״א אות א׳ העתיק לשון הראבי״ה והשגת הטור והשמיט מלות „עד כאן״ שביניהם, וזה הביא את בעל בארות המים לטעות משונה: ועיין בהגהות אשר סביב הרי״ף מהמאור(?) כנראה משם שהל זה עד מ״ש הטור בשם הממ״ק הוא מדברי העזרי וע״ש. 1) ברייתא כ״ט סע״ב, עירובין מ׳ סע״ב ולהלן. אבל שם אינו מפורש שאף בסעודה המפסקת הדין כן, וזה מפורש בה״ג (ד״ו 78 א׳ וד״ב עמ׳ 192): „ואי סלקא דעתך בסעודה שאינו מפסיק בה תיפוק ליה דאפילו בשאר יומי אלא ש״מ בסעודה המפסיק בה בשבת״, לכן הביא רבינו הדין מה״ג בלשונו הארמי, בחוספות וקיצורים. וע׳ תשו׳ רב שר שלום בה״פ סי׳ קצ״ב וסדרע״ג מ״ד א׳ ומעשה״ג עמ׳ 36 ופרדס סי׳ קנ״ח בתשו׳ ר׳ קלונימוס מרומי. 2) פרדס סי׳ קנ״ה, וברוקח סי׳ שי״ב ושבח״ל סי׳ רס״ו מבואר שהוא מנהג אשפירא, חזכירו ר׳ יקר. ובתשו׳ רב שר שלום הנ״ל לאחר החוכחה שמותר אף בסעודה המפסקת מסיים: אבל אנו אין רגילין בכך ואפילו בשבת אין אנו אוכלין בשר ושותין יין בסעודה [המפסקת] מפני ככוד חורבן חבית. וכן חובא בשם רב גטרונאי במנהיג נ׳ ב׳ סי׳ כ״א, אך מה שהביא שם בסי׳ כ״ב בשם רב עמרם כזה טעות היא, שהלשון ובהחיא סעורתא דמפסיק בה אינו מוסב על ת״ב שחל להיות בשבת כי אם על ת״ב שבא בחול, ע׳ היטב בסדרע״ג ותמצא. ובמעשה״ג עמ׳ 36 ופרדס סי׳ קנ״ח אומר ר׳ יקר: ואני יקר מצאתי בפירוש בהלכות גדולות שחייב להפסיק לסעורת ט״ב משש שעות ולמעלה שלא יאכל בשר ולא ישתה יין. ולפנינו בה״ג מבואר תחפך, ע׳ לעיל אות 1, ובה״ג ד״ב מסיים עוד: אלא מותר בשבת לאכול בשר ולשתות יין אפילו ישן מפני ענג שבת וכן הלכה. ונראה שהיה כתוב במעשה״ג: „בת״ג״, ר״ת תשובות גאונים, והכונה לתשובת רב שר שלום שהזכרתי, ונשתבש „ה״ג״ ונפתר בהלכות גדולות. ובראב״ן פ״ג א׳: ונהגו העולם שלא לאכול בשר ולשתות יין, אבל איסור אין בו. ומן

פרק נד

שמחת יו"ט בבשר ויין

א. בזמן שבית המקדש היה קיים היה חובה באכילת בשר שלמים, ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין חובה לאכול בשר א), ומ"מ יש

א) כ"כ בשו"ע הרב סי' תקכ"ט ס"ז. ונראה שרצה הרב ליישב סתירת מג"א, דבסי' תקכ"ט סק"ג ובסי' רמ"ט סק"ו הוכיח שגם בזה"ז מצוה לאכול בשר, ואילו בסי' תרצ"ו סקט"ו כתב שאין חיוב לאכול בשר אלא בזמן שבית המקדש קיים, וכבר העיר בזה בערך השלחן סי' תקכ"ט סק"ב והניח בצ"ע. ולפי דברי השו"ע הרב א"ש דאינה מצוה חיובית לאכול בשר רק מצוה לכתחלה. וכ"כ בשבילי דוד סי' תרצ"ו סק"א ובדרכ"ת יו"ד סי' פ"ט אות י"ט. וראה בהגהות נמוקי מהרא"י על הרמב"ם פ"ו מהל' יו"ט הי"ז שכתב על השו"ע הרב דלא כוון יפה במה שכתב דעכשיו אין החיוב לאכול בשר ביו"ט עיי"ש, ולפי הנ"ל א"ש דברי הרב דמקורו ממג"א הנ"ל. וראה בשו"ת מהר"ם אש יו"ד סי' קט"ו ושו"ת בנין שלמה סי' מ"ז, שהוכיחו דבזה"ז אין נוהגת מצות שמחה בבשר עיי"ש, וכעין זה מבואר בר"ן רפ"ד מסוכה, שלא אמרו אין שמחה אלא בבשר אלא למצוה מן המובחר, אבל לא לעכב עיי"ש.

ובמק"א הארכתי דיש חילוק בין חובת אכילת בשר קדשים בזמן המקדש מחובת אכילת בשר בזה"ז, דבזמן המקדש אפילו אם אינו תאב לאכול בשר אעפ"כ מחויב לאכול משום שמחה, משא"כ בזמן הזה אין בשר מעיקר החיוב רק שמחה במה דראוי לו, וזה מבואר ברמב"ם פ"ו מהל' יו"ט יש בכלל אותו שמחה לשמוח הוא ובניו וב"ב כל אחד כראוי לו, ולכן אנשים בבשר ויין ונשים בבגדי צבעונים משום שזה דרכן לשמוח, והא דאמרינן דאין שמחה אלא ביין היינו דאנן לא מצינו לומר על איזה דבר דחשיב שמחה אלא יין דכתיב ויין ישמח לבב אנוש, אבל באמת כל אחד לעצמו באיזה דבר שמשמחו יוצא בה מצות שמחה ודו"ק.

ויש להעיר דלכאורה הו"ל להקפיד שישחוט בשר בהמה דווקא בעיו"ט כיון דבעינן שמחה, עפ"י מה דאיתא בסנהדרין דף ע' ע"א דכל זמן שהוא כשלמים נמי אית ביה שמחה, א"כ בשר שהוא כבר בן שני ימים ולילה אין

מצוה באכילת בשר בהמה ב), ורק בתנאי שהבשר כשר בתכלית

בזה שמחה, ולפ"ז לכאורה הוה לן להקפיד לשחוט בעיו"ט דוקא, שאם ישחט לפני כן אין באכילת האי בשר שמחה עיי"ש. אכן המעיין ברש"י שם ד"ה כל זמן וז"ל שלא עבר עליו זמן אכילת שלמים שני ימים ולילה אחד עדיין בלחלוחיתו הוא, ולא אקרי מליח ומשמח את הלב וכו' אבל בתר הכי הוי מליח ונחלף טעמו במלחו עכ"ל, הרי מוכח דדוקא בבשר מליח אמרינן שאחר שני ימים נחלף טעמו במלחו, אבל לא בסתם בשר שעבר עליו דאז אמרינן שהוא בשר המשמח. וראיתי בב"י או"ח סי' תקנ"ב שהביא מחלוקת הפוסקים בזה, דהתוס' וסמ"ק ס"ל דמשעה שנשחט מנינן ב' ימים ולילה אחד, ודש"י והמ"מ ס"ל דאשהה במלח קאי, נמצא דמחלוקת ראשונים היא, אכן עיין בפרישה שם סק"א שכתב דגם רש"י ס"ל דאחר שני ימים אינו בשר המשמח ולרבותא נקט מליח עיי"ש, אכן המציאות תגיד שבזה"ז שיש מקרר הנקרא פריזער בלע"ז שמחזיק בשר טוב בטעמו ובממשו, א"כ אפשר דכו"ע מודו דשמחת בשר ישנה אף אחר שני ימים, ומצאתי בשו"ת שו"מ תנינא ח"ב סו"ס י' שהעיד כן דבשר ששהה שני ימים משחיטתו לא מקרי שמחה, וכ"כ בחו"י סי' קע"ח, אמנם בשו"ת ח"ס סי' קצ"ה (ד"ה וכה"ג) העלה שביום השלישי עדיין יש שמחה, עיי"ש ובשו"ת דברי יציב סי' רכ"ט.

ב) שו"ע הרב סי' תקכ"ט ס"ז ומט"א סי' תרכ"ה סעיף ס"ה, אכן עיין במ"ב סקי"א שכתב: וגם מצוה לאכול בשר, וכל זה אם ידו משגת, ועי' לעיל בסי' רמ"ב, ובשעה"צ שם כתב: רמב"ם פ"ל מהלכות שבת וכן לעיל בסי' ר"נ כתב כפי יכלתו עכ"ד, ודבריו צ"ע דמה מביא ראיה משבת ליו"ט, דהרי בשבת אין מצות שמחה, דזה הוי רק ביו"ט, ובשבת יש דין כבוד ועונג, וכמש"כ הרמב"ם בפ"ל מהל' שבת, ושם בה"ז כתב: איזהו עונג זהו שאמרו חכמים שצריך לתקן תבשיל שמן ביותר ומשקה מבושם לשבת הכל לפי ממונו של אדם, וכל המרבה בהוצאות שבת ובתיקון מאכלים רבים וטובים ה"ז משובח, ואם אין ידו משגת אפי' לא עשה אלא שלק וכיוצא בו משום כבוד שבת ה"ז עונג שבת, ובה"י כתב: אכילת בשר ושתיית יין בשבת עונג הוא לו. והיינו דאם אין ידו משגת, מקיים מצות עונג שבת בכל שלק שהוא, ואין ראיה מזה ליו"ט, ששם יש גם מצות שמחה, ומאחר שלדעת הרמב"ם אין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין, ודאי דצריך להשתדל בכל היכולת לאכול בשר ולשתות יין ביו"ט, כדי לקיים מצות שמחה, אמנם

אינו חייב לחזור על הפתחים וללוות כספים כדי לקיים זה, אבל אם יכולת בידו לצמצם הוצאותיו בכל ימות השנה, ודאי חייב הוא לעשות כן, כדי לקיים מצות שמחה.

ונראה ראיה לזה, דהרי הרמב"ם כתב כאן בהט"ז: כשם שמצוה לכבד שבת ולענגה כך כל ימים טובים וכו', וכבר ביארנו הכיבוד והעינוג בהלכות שבת, וא"כ לכאורה מאחר דביו"ט יש ג"כ דין עונג כמו בשבת, א"כ למה כ' הרמב"ם בהי"ח שמצד מצות שמחה יאכל וישתה יין משום שאין שמחה אלא בבשר ויין, ותיפוק ליה דמצד דין עונג יו"ט צריך הוא לאכול בשר ולשתות יין, ומוכח מכאן דמצד עונג, אין זה חיוב מיוחד על בשר ויין, אלא העונג הוא בהתאם ליכלתו, וכמש"כ הרמב"ם בפ"ל משבת ה"ז, ואם ביכלתו לאכול בשר ויין גם זה מכלל עונג, אבל אין חיוב מיוחד לבשר ויין, משא"כ ביו"ט חייב הוא בבשר ויין מהלכות שמחת יו"ט, דאין שמחה אלא בבשר ויין, וזה אפי' למעלה מיכלתו, ודברי המ"ב צ"ע.

וראה בשו"ע הרב שם שהדגיש שישתה יין באמצע סעודתו אם ידו משגת, וירבה בבשר ויין ומגדנות כפי יכולתו, והיינו כיון שבתוך הסעודה אינו מחויב לשתות יין שכבר שתה יין קידוש, לכן סגי בידו משגת, משא"כ עיקר חיוב אכילת בשר ויין הוא מחויב להשתדל בכל עוז. ויתכן דס"ל להמ"ב כשיטת הב"י דאין חיוב מצד שמחה לאכול בשר וכנז', וע"ז כ' המ"ב דמ"מ צריך לאכול בשר ביו"ט אם היכולת בידו, דלא גרע משבת דמצד עונג צריך לאכול בשר אם היכולת בידו וא"ש.

ולא זכיתי להבין דברי שו"ת בנין שלמה סי' מ"ז (דף נ"ה ע"ד) שכתב שאין לומר ששמחת יו"ט אינה מתקיימת אלא ע"י שיהיה הגוף נהנה, שהרי אמרו בפסחים דף ק"ט ע"א שבזמן שהיה בית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שלמים ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא ביין, ואם איתא למה אינו יוצא ידי חובה בבשר של חולין, שלגבי הנאת הגוף אין הבדל בין בשר שלמים לחולין, אלא ודאי שעיקר הטעם הוא לפי שבשר שלמים יש בו אכילת מצוה וקדושה, והיא שמחה לגוף ולנפש, משא"כ בבשר חולין שאין בו מצוה עיי"ש. ופלא שלא זכר שר התורה הנ"ל את דברי הרמב"ם בהל' יו"ט ומג"א דגם בזה"ז יש מצות שמחה בבשר וביין. ועיין בשו"ת אמרי אש חיו"ד סי' קט"ו שהביא מתוס' מוע"ק דף י"ד ע"ב ד"ה עשה, שבזה"ז שאין שלמי שמחה אין שמחת הרגל אלא מדרבנן, וכתב

הכשרות ג), ואם אינו אוכל בשר בהמה ישתדל לפחות לאכול בשר עוף ד).

ב. יש לענג את היו"ט בדגים ובשר ושאר מטעמים ויינות משובחים כפי יכולתו ה).

להוכיח שאין כן דעת הרמב"ם שהרי כתב הרמב"ם בפ"י מהל' אבל ה"י הקובר את מתו ביו"ט שני של עצרת, או ביו"ט שני שהוא יו"ט האחרון, נוהג בו אבילות, שהואיל ויו"ט שני אינו אלא מדבריהם, ואבילות יום ראשון מה"ת נדחה עשה של דבריהם מפני עשה של תורה עכ"ל, ואם איתא שמצות שמחה בזה"ז מדרבנן, א"כ אף הקובר מתו ביו"ט ראשון יתחייב לנהוג בו אבילות שהיא של תורה ותדחה עשה של שמחה מדבריהם. אך י"ל דגם הרמב"ם מודה שאין מ"ע מה"ת לשמוח ברגל בקום ועשה בזה"ז, מ"מ אסור להתאבל מה"ת אף בזה"ז, שכיון שציותה התורה לשמוח ברגל יש בכלל זה איסור להתאבל עיי"ש. ולא הבנתי למה צריך להביא ממרחק לחמו, הלא מפורש ברמב"ם בה' יו"ט שהאנשים אוכלים בשר ושותים יין, הרי שמצות שמחה היא מה"ת בקום ועשה, וצ"ע.

ג) ברית מטה משה [פירוש על הגדה ש"פ, נדפס לראשונה בשנת תס"א לפ"ק ונדמ"ח בשנת תש"מ לפ"ק] עמוד שכ"ו בהג"ה שם, וז"ל ואף שלא ימצא בשר לאכול אפי' בשבתות וביו"ט אל יקל בעבור זה ח"ו דקרוב לודאי הוא שיאכל דבר איסור לפעמים עיי"ש.

ד) שו"ת חו"י סי' קע"ח וביד אפרים יו"ד סי' א' ס"א הוכיח שבזה"ז יכול לצאת מצות שמחת יו"ט גם בבשר עוף, מגמ' ביצה דף י' גבי הזמנת יוני שובך דאמרינן אתי למימנע משמחת יו"ט עיי"ש, וכ"כ בספרי דבי רב (להגאון ר' דוד פארדו) דף רל"ד ושו"ת שבט הלוי ח"ג סי' י"ח. וכן יש להוכיח מרבינו חננאל ביצה דף ח' ע"א דיש מצות שמחת יו"ט לשחוט עופות עיי"ש. ועי' בשו"ת דברי יציב סי' רכ"ד שהוכיח שגם בבשר חיה כגון בשר צבי מקיים שמחת יו"ט, והאריך בפלפול ואגדה בזה עיי"ש.

ה) מט"א סי' תרכ"ה סס"ה.